

Які стратэгічны рэсурс
вызначыў Магілёўскі
форум?

4

Якую традыцыю заклаў
Міхаіл Фінберг на
Нацыянальным фестывалі
беларускай песні і паэзіі ў
Маладзечне?

6

Што за зорная каманда
працавала над стварэннем
кінаартрэта народнага
паэта Беларусі Якуба
Коласа?

7

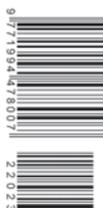
Купала і Манюшка. Што
яднае творцаў?

14

Фота прадастаўлена Выдавецкім домам "Беларусь сёння"

Фестываль адкрытых сэрцаў!

9 877199 4780071
22023

“Гэта яркая падзея сімвалізуе гістарычную пераемнасць традыцый народаў свету, адлюстроўвае адкрытую і міралюбівую палітыку сучаснай Беларусі, – адзначыў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ў сваім прывітанні да ўдзельнікаў і гасцей XIII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур. – Аб’яднаўшы ў адзінай нацыянальнай сям’і людзей самых розных культур

і веравызнанняў, мы захоўваем адвечныя каштоўнасці і звычаі, узбагачаючы адно аднаго творча і духоўна”. Сустрэкаючыся 3 чэрвеня, у дзень адкрыцця фестывалю, з беларусамі замежжа, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Анатолій Маркевіч сказаў, што культура з’яўляецца тым флагманам, які прапануе сваю дыпламатыю. Бо мова культуры зразумелая ўсім.

Зямля, багатая на таленты

I.V.Петрышэнка падчас цырымоні ўзнагароджання

1 чэрвеня 2022 года ў Палацы Рэспублікі адбылася цырымонія ўшаноўвання і ўзнагароджання навучэнцаў, студэнтаў — пераможцаў міжнародных прадметных алімпіяд, творчых конкурсаў і фестываляў, лаўрэатаў і ступендэнтаў спецыяльных фондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь на сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў і студэнтаў, па падтрымцы таленавітай моладзі "Талант Беларусі".

У цырымоніі ўзнагароджання прынялі ўдзел намеснік Прэм'ер-міністра

I.V.Петрышэнка, міністр культуры Рэспублікі Беларусь А.М.Маркевіч і міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь А.І.Іванен, старшні спецыяльных фондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў і студэнтаў, па падтрымцы таленавітай моладзі А.А.Румо, А.М.Дулава.

У рамках урачыстага мерапрыемства таксама прайшла інтэрактыўная выстава інтэлектуальных і творчых дасягненняў.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Газета — рэгіёны — чытач

Сёння абмяркуем бягучую рэстаўрацыю на трох вядомых для нашай краіны культурных аб'ектах. Дзяржавай і Міністэрствам культуры планіраваў і наступна кантраляваць работы на кожным з іх. У сувязі з гэтым запамінаем у прадстаўнікоў розных рэгіёнаў краіны пра ход рэстаўрацыйных прац на гісторыка-культурных аб'ектах.

Марына Шабановіч, начальнік аддзела культуры Наварудскага раёна:

— 3 2012 года на Наварудскім замку праходзіць рэстаўрацыя з кансервацыяй. Праектам прадугледжаны некалькі пускавых комплексаў: кансервацыя руін Касцельнай вежы скончылася ў 2014 годзе, умацаванне схілу замкавай гары было завершана ў 2021 годзе. З красавіка 2022 года на аб'екце вядуцца работы па кансервацыі руін Дазорнай, Пасадкай і Уваходнай веж, частковае аднаўленне фарфіякавыя сцена дзядзінца. У далейшым іх прадугледжана аднавіць па ўзорах аўтэнтычных фрагментаў вышыней да 3 метраў. Тут будуць узноўлены падлогі і прыступкі з клінкернай чырвонай цэгла, у праёмы ўстаноўлены металічныя ахоўныя рашоткі. Гэтыя работы плануецца завяршыць у канцы наступна года.

Уладзіслаў Кулакевіч, дырэктар Жыліцкага гісторычнага комплексу-музею:

— Першая чарга рэстаўрацыі Палаца-паркавага комплексу Булгака ў Жылкіцах была скончана ў 2011 годзе, ципер тут размяшчана дзіцячая школа мастаўстваў, які і раней. З 2014 года зладзены аб'ект другой часткі — абудавана філіяль, дзе рэмарчаны наш музей. Трэцяя чарга будаўніцтва ўключае аднаўленне інтэр'ераў і залаў цэнтральнага комплексу, дзе трэба абнавіць столы, сцены, падлогу, камбы. Пры садзейнічанні міністра Анатоля Маркевіча, які

не аднойчы наведаў Палаца-паркавы комплекс, асабліва ўвага надаецца рэканструкцыі аранжыраў, дзе плануецца размясціць канферэнц-залу і пакой для гасцей.

Юлія Саўко, начальнік аддзела ітэлагагічнай работы, культуры і па справах моладзі Івацэвіцкага раёна:

— Работы па аднаўленні Косаўскага палацава-паркавага комплексу вядуцца з сярэдзіны 2006 года. Фінансаванне будаўніцтва ажыццяўляецца на раённа-дзяржаўных умовах з рэспубліканскага і абласнога бюджэту. Першая чарга рэстаўрацыі палацава-паркавага комплексу ўведзена ў эксплуатацыю ў канцы 2012 года. Ципер выконваюцца работы па другой і трэцяй чарзе. Другая пачата ў 2011 годзе і ўключае ў сябе работы па ўзнаўленні дзвярэй і аконных праёмаў, аздабленні фасадаў палаца, інтэр'ераў памяшканняў, унутраныя работы. Ужо ўведзены ў эксплуатацыю музейная экспазіцыя, гасцініца і кафе, памяшканні ў сутаўражных будынках і часткова — на першым паверсе цэнтральнага блока. Засталося скончыць аднаўленне лесвіц і памяшканняў другога паверша будынка. Сёння таксама будуць завяршаны агулабудаўнічыя работы на першым паверсе і рэстаўрацыя асобных памяшканняў другога паверша, абудзена абнаўленне інтэр'ераў тут. Работы па трэцяй чарзе пачаты ў канцы 2014 года і ўключаюць добраўпарадкаванне тэрыторыі, дарог, уладкаванне інжынерных сетак, будаўніцтва Заходняй і Усходняй брам і пляцоўкі для масавых мерапрыемстваў. Сёння плануецца завяршыць і інфраструктурныя работы на гэтай чарзе. Сёння ў будынку палаца праводзіцца культурна-масавая мерапрыемства. Ужо два гады тут функцыянуюць кафе і гатэль. У мінулым годзе яго наведвалі каля 90 тысяч чалавек.

Падрыхтаваў Павел САЛАЎЕЎ

Калегія выехала на Аршаншчыну

Анатолий Маркевич падчас экскурсіі па будынку будучага Мемарыяльнага музея Канстанціна Заслонова

Члены калегіі Міністэрства культуры на чале з міністрам Анатоліем Маркевічам 31 мая з рабочым візітам наведалі Оршу і Аршанскі раён. Перш за ўсё дэлегацыя азнаёмілася з ходам работ па капітальных рамонтах будынка Палаца культуры ў Барані. Работы тут былі распачаты ў 2020 годзе, а ўжо сёння Палац культуры мусіць адчыніць свае дзверы для наведвальнікаў.

У Оршы сталічныя госці завіталі на будаўнічую пляцоўку Мемарыяльнага музея Героя Савецкага Саюза Канстанціна Заслонова, дзе завяршаюцца будаўніча-мантажныя работы і добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі. Дырэктар Музейнага комплексу гісторыі і культуры Аршаншчыны Юлія Камарова аглядзіла для дэлегатаў экскурсію па будучых за-

дах музея, пазнаёміўшы іх з канцэпцыяй і меркаванай схемай размяшчэння экспазіцыі. Акрамя эквалайра, звязанага з жыццём і дзейнасцю самога Канстанціна Заслонова, тут можна будзе пабачыць залы, прысвечаныя падзеям Вялікай Айчыннай вайны, вяртанню канцлагераў, воям-інтэрнацыяналістам. Мяркуюцца, што сёння абоўлены музей прыме сваіх першых гасцей.

Затым на базе Аршанскага раённага выканаўчага камітэта адбылося выязное пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры, прысвечанае выкананню папраграмы "Культура", якая з'яўляецца часткай культуры мэр па рэалізацыі Праграмы развіцця Аршанскага раёна за 2021 год. Былі прааналізаваныя такія паказчыкі, які наведванне ўстаноў культуры, павышэнне якасці і разнастайнасці паслуг, якія прадстаўляюцца арганізацыямі культуры. Акрамя таго, былі закрануты пытанні капітальнага і бягучага рамонтнага ўстаноў культуры, росту заробнай платы, забеспячэння кваліфікаваным кадрам ды іншым.

Больш падрабязна пра вынікі выязнога пасяджэння калегіі Міністэрства культуры ў Оршу чытайце ў наступным нумары "К".

У лета з балетам

7—12 чэрвеня ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі адбудзецца традыцыйны фестываль "Балетнае лета ў Вялікім". А пачаць з ім — яшчэ безліч адметных балетных падзей.

25 мая тэатр адсвяткаваў 89-ы дзень народзінаў, таксама найперш з балетнымі спрыжымі. Тым больш што нядаўна ў калектыве з'явіўся новы гадоўны нумароў — Ігар Кольб, які яшчэ даўно знаёмы аматарам балета мінох краіны. Калісці ён скончыў наш каледж па класе Аляксандра Калядзіна, потым стаў вядучым салістам Марынінскага тэатра, Рыме, Вене, Токіа, выкладаў, займаўся папулярнай сапраўды папулярнай і інфраструктурнай работай на гэтай чарзе. Сёння ў будынку палаца праводзіцца культурна-масавая мерапрыемства. Ужо два гады тут функцыянуюць кафе і гатэль. У мінулым годзе яго наведвалі каля 90 тысяч чалавек.

"Усіх балетных камандзіраў". У тым, што Ігар Кольб можа зрабіць артыстаў нават з журналістаў, ён пераканаў у час гэткага элітнага майстар-класа — выключна для пішучай брашні з нагоды дня народзінаў тэатра. Увечеры 25 мая спраўдзіўся пазначаны ў афішы вялікі святочны гала-канцэрт, а ўдзельнічаць з тэатральнае акулесісе "Запіліць" журналісты: акурат для іх быў таксама майстар-клас па оперным мастацтве, праведзены салістам Алегам Мельніковым, а яшчэ — сапраўднае "узязненне" на дах тэатра, аздабленае музычнымі і скульптурна-пластычнымі падарункамі. Пераходам да "Балетнага лета" сталася традыцыйнае справаздачнае вяданне Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага каледжа на сцэне Вялікага тэатра — сёння асабліва шыкоўная і, пагадзіцеся, вельмі сымвалічная: мы убачылі тых, хто зусім хутка, трэба спадзявацца, стане ўпрыгожаннем нашай тэатры. Першыя два спектаклі з канцэртных нумароў — класічных, характарных, сучасных. Быў нават фрагмент харэаграфіі — Ігар Кольб, які яшчэ даўно знаёмы аматарам балета мінох краіны. Калісці ён скончыў наш каледж па класе Аляксандра Калядзіна, потым стаў вядучым салістам Марынінскага тэатра, Рыме, Вене, Токіа, выкладаў, займаўся папулярнай сапраўды папулярнай і інфраструктурнай работай на гэтай чарзе. Сёння ў будынку палаца праводзіцца культурна-масавая мерапрыемства. Ужо два гады тут функцыянуюць кафе і гатэль. У мінулым годзе яго наведвалі каля 90 тысяч чалавек.

Падчас спартакіяды

За здаровы лад жыцця

У самым канцы мая ў цэнтры алімпійскай падрыхтоўкі "Стайкі" адбылася юбілейная, 15-я рэспубліканская спартакіяда работнікаў культуры, у якой удзельнічалі 32 каманды, больш за 400 чалавек.

У суботні дзень алімпійскага мерапрыемства навор'е садзеініча добраму на-строю. Віталі ўдзельніцаў і спартыўных формам галіны, бо спрыт, атрыманы ад захаплення катаннем на каньках у малодцы, дазваляе добра сябе праўдзіць, і магчыма, у наступным годзе ён выступіць і на зімовай лыжнай спартакіяды.

— Сабранца сёння вярта

дзя ўсіх нас, для нашага калегіяльнага духу, — звярнуўся да прысутных міністр. — Спартыўны форум ужо стаў традыцыйным святам для ўсіх нас. Нягледзячы на ​​занятасць і шчыльны графік, калектывы знайшлі час і жаданне сустрэцца. У цікавай і інтэнсіўнай спартыўнай барацьбе мы лепш пазнаем сябе, сваю каманду і сваіх су-пернікаў. Вялікая колькасць удзельнікаў тут паказвае, што ўсе мы выбіраем здаровы лад жыцця.

Пасля ўзняцця сцяга Рэспублікі Беларусь і супра-вядальных песень, што выконвалі салісты Мала-дзежнага тэатра эстрады, каманды чакала насычаная

барацьба ў вялікай колькасці спарбортністаў. Тут былі турнір па міні-футболе і валеіболе, дартсе і настольным тэнісе, для найбольш папулярнага і фігуравага ваджэнне вельмі цікава, мужчаны ўдзельнічалі ў ігравым спорце. А завяршылі спарбортніцтва дэкаратыўны крос і пераможанне каната.

Намеснік міністра культуры Сяргея Саракча, які рыхтаваўся кідаць дроты ў спарбортністаў па дартсе, адзначыў, што ён ужо не раз удзельнічаў у спартыўных формах галіны, бо спрыт, атрыманы ад захаплення катаннем на каньках у малодцы, дазваляе добра сябе праўдзіць, і магчыма, у наступным годзе ён выступіць і на зімовай лыжнай спартакіяды.

Дырэктар Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Аляксандр Паліцкі гуляў у настольны тэніс. Па яго словах, такіх якшчэ Аляксандр Ютвенач сам быў студэнтам, у іх установе адукацыйныя формы на пера-вядальных навуцных баўлі з тэніснымі сталямі, пастану-ленымі адміністрацыяй ды

адпачынку. Потым на базе гімназіі-каледжа быў адкрыты кубак імя Уладзіміра Кузьменкі, аднаго з дырэктараў, у гэтым відзе спорту, у якім з таго часу ўдзельнічаюць і выпускнікі, і выкладчыкі. Гэта, лічыць Аляксандр Паліцкі, выдатны педагагічны ход, калі ў вучнёўніць магчыма паступіць са сваёй настаўнікам.

У раўку 24-кілаграмнай пры 47 разоў падняў снарад Юрый Новік, настаўнік бондарства ў Іванаўскай дзіцячай школы мастаўства. Прытым уласная вага спар-тсмена складала ўсяго 70 кілаграм, што даю яму харак-тэрны каэфіцыент у агульным заліку. А наогул Юрый Ігаравіч — прадстаўнік іншага віду спорту: бокса, якому прывычаў 9 гадоў. Гаворыць, што пасля такой базы можна паказаць добры вынік у любым спорце.

Ахапіць усе віды спорбортністаў у той дзень было немагчыма, бо яны праходзілі адначасова на розных пляцоўках. Але ў кожнага работніка культуры была магчымаць паўдзельнічаць у тым відзе спорту, які ў яго лепей атрымліваецца. — атрымалі ўсе.

Павел САЛАЎЕЎ Фота аўтара

Гэта мая газета

Валянціна Спасьбінак, дырэктар Глыбоцкай цэнтральнай бібліятэчнай сістэмы:

Гэта мая наздвая падарбашца, на ва-шых старон-ках можна знайсці на-выны з лю-бовай галіны сферы ку-льтуры. Заў-жы цікава даведзана, чым жыць нашы краіне. Вядома, перадусім мы звяртаем увагу на матэрыялы, прысвечаныя працы бібліятэчнай сістэмы, цікавімся, чым сёння жыве наша сфера дзейнасці, якія новыя ідэі з'яўляюцца ў супрацоўніцка бібліятэч, якія іх рэалізоўваюць, адзначаюць для сабе, што з гэтага мы можам запамінаць і выкарыстаць у нашых установах. Таму найперш хацелася б, каб увага была звернутая на дзейнасць нашых калег у рэгіёнах, на асветленне іх досведу працы.

Валянціна Шуракова, дырэктар Капыльскага раённага краязнаўчага музея:

Усе нашы супрацоўнікі з вялікім задавальненнем чытаюць ва-ша выдан-не, але кожны, вядома, шукае ў ім шчосьці най-больш цікавае для сябе. Я, на-прыклад, перш за ўсё звяртаю увагу на рубрыку "Соцым", мне падабаюцца матэрыялы, прысвечаныя пытанням захавання помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны, турэстычным маршрутам па мясцінах, якія яшчэ не ўсімі заўважаныя і даследаваныя. Вядома, як музейны супрацоўнік мы найперш зацікаўлены ў тэкстах, якія могуць прыдацца нам у працы — нас цікавіць інфармацыя, якую можна выкарыстаць у дзейнасці экскурсаводаў.

У нас у музеі таксама падрыхтаваны буклет "Капыльшчына турыстычна", таму заўжыць цікава параўнаць свой досвед з дасягненнямі калег у гэтай галіне. Вядома, звяртаем увагу на матэрыялы, у якіх асветляюцца дзейнасць музе-яў з розных куткоў Беларусі, асабліва на спосабы рэаліза-цыі адукацыйных праектаў для навучэнцаў. Таму нам заўжыць хочацца бачыць больш інфармацыі аб адметнасцях у працы рэгіянальных музеяў.

Падвядзенне першых вынікаў

Чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства адбылася 31 мая. Вядуючыя сродкам відэасувязі ўдзелу на нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Разглядаўшы вынікі работы сферы культуры за першы квартал 2022 года. Агулам назіраецца станоўчая дынаміка росту пазабюджэтных сродкаў і ўласных даходаў устаноў сферы культуры, іх доля складала 14,9%, што вышэй, чым за аналагічны перыяд мінулага года. Азнаёміўшыся з дакладам па фінансаванні асабліва цікава, міністр звярнуў увагу на неабходнасць выканання ўстановамі культуры ўзятых на сябе абавязанстваў.

Тэатральна-відовішчымі арганізацыямі забяспечанае пераважнае пана на колькасці мерапрыемстваў і пераважнае аналагічнага паказчыка за мінулы год. Для таго каб забяспечыць выкананне плана-вых заданняў і павялічыць уласныя даходы ўстаноў, прынятыя такія за-

Надзея БУНДЭВІЧ Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Стратэгічны крок Магілёўскага форуму

Урачыстае адкрыццё

Напрыканцы мая ў Магілёў з'ехаліся вучоныя і спецыялісты ўстаноў, арганізацый, грамадскіх аб'яднанняў, якія займаюцца вывучэннем і захаваннем традыцыйнай культуры, кіраўнікі і ўдзельнікі фальклорных і аўтэнтычных калектываў з 7 краін: Беларусі, Расіі, Азербайджана, Казакстана, Кыргызстана, Узбекістана, Кітая. На некалькі дзён горад пад аб'ёмну вопытам, звязаным з захаваннем і актуалізацыяй традыцыйнай культуры. Тут адбыўся VII Міжнародны форум "Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства".

В. Грамада (злева) і В. Малашка

і, а таксама рэгіёну Рэспублікі Беларусь. Жывая музыка, яркая народная строі, таленавітыя выканаўцы стварылі атмасферу свята і папарылі гасцям незабыўныя эмоцыі і ўражанні.

НАРОДНАЯ ТАЛАКА МАЙСТРОЎ

Першы дзень форуму пачаўся з ускладання кветак да Вячэра на агню на плошчы Савы. Пача чытаць удзельніку запытанні на свята народнай творчасці "Народная талака майстроў", якое разгарнулася каля Магілёўскага абласнога Савета дэпутатаў Ірыны Райчык, старшыня намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Валерыя Грамада, намеснік старшыні Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта Валерыя Малашка, начальнік упраўлення культуры Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта Алег Сяляшко, дырэктар Магілёўскага абласнога металічнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветнай работы Алет Хмілько.

З прывітаннем словам да удзельнікаў і гасцей выступіў першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Валерыя Грамада, які выказаў спадзяванне, што Міжнародны форум стане важным крокам на шляху да захавання і вывучэння традыцыйнай культуры нашай і суседніх краін.

Яркая канцэртная праграма адлюстроўвала народную культуру рэгіёну Магілёўскай вобласці і культурна-асветнай работы. Тут была прадставлена экспазіцыя, якая амаль аўтэнтычна адлюстравала тым, што раней было ў хатах нашых бабур-прабабур: бярвенныя сцяны, пецка, чарвоны кут з абразамі, даматаная пакрытыя на ложках, рунікі і абрус на драўляных сталах, інкруставаны саломкай дыван ручной работы на сцяне, саламяны паук, драўляная каліска, ткацкі станок, прадметы побыту слявін. Гасцей сустракалі па-сапраўдному сардэчна: народнымі песнямі, стравамі беларускай кухні. Знаёмячы з культурай і побытам гасцей, падрыхтавалі старажыт-

творчасці і культурна-асветнай работы. Тут была прадставлена экспазіцыя, якая амаль аўтэнтычна адлюстравала тым, што раней было ў хатах нашых бабур-прабабур: бярвенныя сцяны, пецка, чарвоны кут з абразамі, даматаная пакрытыя на ложках, рунікі і абрус на драўляных сталах, інкруставаны саломкай дыван ручной работы на сцяне, саламяны паук, драўляная каліска, ткацкі станок, прадметы побыту слявін. Гасцей сустракалі па-сапраўдному сардэчна: народнымі песнямі, стравамі беларускай кухні. Знаёмячы з культурай і побытам гасцей, падрыхтавалі старажыт-

трамадстве і сінтэзу культурнай спадчыны ў сучаснае мастацтва; ролі нацыянальнай мовы ў сістэме фарміравання нацыянальнай ідэнтычнасці, выкарыстанне традыцыйнай культуры народаў як фактараў стабільнага міжнароднага адносін.

Канферэнцыя праймавала некалькі дзён, а потым прайшоў выніковы круглы стол, падчас якога ўдзельнікі абмяняліся меркаваннямі і прынялі выніковы рэзалюцыю, сустракалі з прадстаўнікамі СМІ. Па выніках работ удзельнікі канферэнцыі выказалі задавальненне заслугамі ўдзельнікаў і дыялогам, прайшлі да ўзгодненай думкі пра

Свята "Народная талака майстроў"

ны абрад — "Улазіны". Ён здаўна праводзіўся на навалесі і, па павер'і, гарантаваў сям'і мір, багачце і дабрабыт. А рэканструктыўны абрад удзельнікі ансамбля народнай песні "Вярбіца" Ратненскага сельскага дома культуры Дрыбінскага раёна.

КАНФЕРЭНЦЫЯ І КРУГЛЫ СТОЛ

А вось увечары ўдзельніку чакаў канцэрт Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.Г. Штовіча. Праграма хору была напуўнена песнямі, інструментальнымі і танцавальнымі нумарамі, якія раскрылі багачце вобразаў, эмацыйнасці і псалмаціную афарбоўку нацыянальнага мастацтва.

Адной з асноўных частак Міжнароднага форуму стала міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Традыцыйная культура і фальклорная спадчына ў сучаснай культурнай прасторы". Эксперты розных краін выказаліся пра важнасць і неабходнасць захавання народнаму спадчыну для нашчадкаў. У рамках канферэнцыі ўдзельнікі абмеркавалі праграму пытанняў, звязаных з захаваннем калектываў традыцыйнай культуры як рэсурсу развіцця культурынага патэнцыялу нашай і выхавання будучых пакаленняў, ролі традыцыі як жывой формы культуры; кіраваннем працэсам захавання традыцыйнай культуры на дзяржаўным і рэгіянальным узроўнях; праблемамі актуалізацыі калектываў традыцыйнай культуры ў сучасным

карыснасць узаемаабмену інфармацыяй і ідэямі.

ПРЭЗЕНТАЦЫЙНЫ ПЛЯЦОКІ

Удзельніку форуму таксама чакала незабыўная сустрэча з традыцыйнай культурой Магілёўшчыны — аезджа ў горад Бялынічы. Тут свае прэзентацыйныя пляцоўкі прадставілі ўстановы культуры горада Бялынічы: раённы Цэнтр культуры ДУК "Цэнтралізаваная клубная служба Бялыніцкага раёна", медыацэнтр "Зорка" ды інш.

Наступным пунктам назначэння стала бачнае адпачынку "Глухараўны ток", дзе ўдзельніку форуму чакала сапраўднае свята нацыянальнай беларускай кухні.

На свіце разгарнуліся разнастайныя пляцоўкі з дзусцістай строі і дэманстрацыяй абрадаў. Так, Магілёўскі раён сустракаў удзельніку форуму на пляцоўцы "Велікодная вясцоўка". Творчы калектыв Кічэўскага раёна папярэдаў абрад Ушчэцкі Гасподня на пляцоўцы "Абрад Ушчэцкі". Асіповіцкі раён папярэдаў пляцоўку "Кірмаш на Міколу ў Міколы". Чавускі раён — пляцоўку "Зялёныя святкі, Тройца". Крутыя раён сустракаў на пляцоўцы "Свята Пятра і Паўла". Пляцоўка "Вяселле па Шклоўску" была ў шклоўчан.

Сапраўды, гасцям давалося адчуць на сабе гасцінасць і хлебасольнасць Магілёўшчыны.

Крысціна БАШАРЫВА, выдучы дырэктар Магілёўскага абласнога металічнага цэнтру

У нашай краіне налічваецца больш за трыста аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, якія не выкарыстоўваюцца і знаходзяцца ў незадавальняючым стане. Такія звесткі агучыў міністр культуры Анатоль Маркевіч на выніковай калегіі ведамства ў лютым.

Беспрэчна, дзяржава клопаціцца аб захаванні і аднаўленні гісторыка-культурнай спадчыны. Працягваюцца рэканструкцыя Спаса-Праабражэнскай царквы ў Полацку, рэстаўрацыя комплексу былога калегіума сур'ята ў Юравічах, паланавя-па-

Тадзі і сфарміраваўся канчатковы выгляд помнікаў, якія сёння лічыцца помнікам беларускай прамысловай архітэктуры. Доўгі час была вынакурная сталя без справы. Яе спрабавалі прадаць на аукцыёне, але так і не знайшлі пакупніка. У выніку за ажыццэўленне аб'екта вырашыў Ушчэцкі гарадскі ўлад — за кошт бюджэтных і пазабюджэтных сродкаў. Паводле канцэпцыі, будынікі атрымаюць новыя функцыі: у галоўным размешчана Палац шлюбаві і аддзел ЗАГС Ленінскага раёна, а ў суседніх будынях прапашае салон пракату вясельных строяў, кавярня, свецкая крама, цырульня і кафэ з залай для фурштэга. Таксама запланавана добраўпарадкаванне тэрыторыі. Там з'явіцца амфітэатр

Белая дача ў 1920-я гады

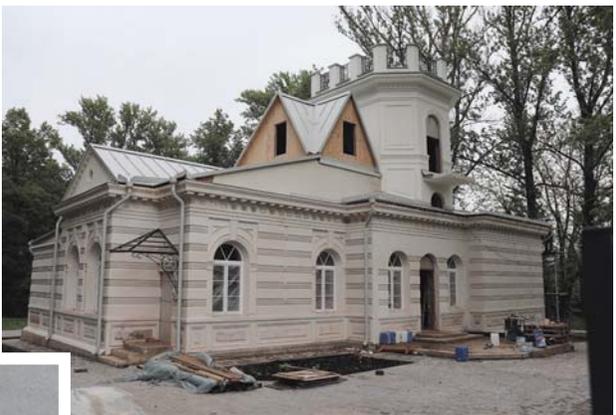
рвакага ансамбля ў Жылчых і іншых аб'ектаў. Аднак ахапіць увагай кожны помнік немагчыма, усё ж трэба расставіць прыярытэты. Як правіла, перавага аддаецца аб'ектам агульнанацыянальнага значэння, а што тычыцца менш вядомых, тут належае на прыватную ініцыятыву. І не кожнаму закінутаму будынку пашане на бескарэйнае рэстаўрацыю. Наатуральна, чалавек разлічвае на рэстаўрацыю грош і сілы на рэалізацыю гэтага рэсурса аб'екта. І часам паўстае праблема: не кожны архітэктурны помнік пра асабліваці планіроўкі або пра межазнаходжанне можна прэстававаць будучыня да прэстававаць аб'екта, а сярэд самых невычарпальных рашэнняў — помніка сядзібна-паркавай архітэктуры. Гэты загарадны дом на высокім узгорку ў другой палове XIX стагоддзя пабудаванаў начальнік Лібава-Роменскай чыгункі Мікалай Аладураў. У савецкія часы сядзіба належала Інстытуту глебазнаўства, пазней там размяшчаўся Цэнтр Беларускага фальклору, а з канца 1990-х гадоў аб'ект пуставаў. З 2016 года спрабавалі прадаць на аукцыёне, але новага гаспадара знайшлі толькі з чацвёртай спробы. Прыватны кампанія, якая набыла будынак, запланавала адкрыць культурна-асветніцкі цэнтр з музэйнай гасцінцы. Напачатку ў 2020 годзе на аб'екце пачаліся работы. Тэрмін уводу ў эксплуатацыю пераносіць праз доўгі працэс арміўных пошукаў, абследавання будынка і ўзгодненні дакументаў. Цяпер завершыўся аднаўленне знешняга выгляду помніка і добраўпарадкаванне тэрыторыі абаішчана да 3 ліпеня. Хутка будынікі прыступяць да ўнутранага аздаблення. Дарчы, які будзе ўзяць сабой фантазію на гістарычную тэму, бо выяўленчы дакументаў

САДЗІБА ЗНОЎ ПРЫМЕ ГАСЦЕЙ

Тымвядзі для мінчан была будучыня так званай Белай дачы ў Курасоўшчыне — помніка сядзібна-паркавай архітэктуры. Гэты загарадны дом на высокім узгорку ў другой палове XIX стагоддзя пабудаванаў начальнік Лібава-Роменскай чыгункі Мікалай Аладураў. У савецкія часы сядзіба належала Інстытуту глебазнаўства, пазней там размяшчаўся Цэнтр Беларускага фальклору, а з канца 1990-х гадоў аб'ект пуставаў. З 2016 года спрабавалі прадаць на аукцыёне, але новага гаспадара знайшлі толькі з чацвёртай спробы. Прыватны кампанія, якая набыла будынак, запланавала адкрыць культурна-асветніцкі цэнтр з музэйнай гасцінцы. Напачатку ў 2020 годзе на аб'екце пачаліся работы. Тэрмін уводу ў эксплуатацыю пераносіць праз доўгі працэс арміўных пошукаў, абследавання будынка і ўзгодненні дакументаў. Цяпер завершыўся аднаўленне знешняга выгляду помніка і добраўпарадкаванне тэрыторыі абаішчана да 3 ліпеня. Хутка будынікі прыступяць да ўнутранага аздаблення. Дарчы, які будзе ўзяць сабой фантазію на гістарычную тэму, бо выяўленчы дакументаў

ВЯСЕЛЛЕ НА БРОВАРЫ

Лошыцкая сядзіба, як вядома, дасягнула росквіту пры Яўстафіі Любанскім, які валодаў маёмасцю з 1884 да 1913 года. Яна стала адной з найдзельных губернскага гаспадарак і цэнтрам свецкага жыцця. Так у канцы XIX стагоддзя Любанскі ўдасканала бровар, дабудоваў да яго вядлікі спіртавычачальны цэх.

Белая дача ў працэсе аднаўлення

Формула ажыццэння Ідэі для прыстасавання помнікаў культуры

з інтэр'ерам Белай дачы не засталася. Знешні ж выгляд максімальна набліжаны да аўтэнтычнага. Да прыкладу, разабраны другі паверх (яго набуваў давалі ў савецкія гады) і аднаўлены фальшываны дах, а ў будыніку ў эксплуатацыю мусіць не пазней, чым праз тры гады з моманту заключэння дагавора. Варта дадаць, што па ўмовах аўкцыёна ўласнік не зможа без абгрунтавання змяніць характар архітэктурнага фасада.

КВАТЭРЫ З ГІСТОРЫЯЙ

Добрая навіна ў канцы мінулага тыдня прыйшла з Гродна. У абласным цэнтры адбыўся аўкцыён, па выніках якога новага ўладальніка атрымаў дзве будынікі ў савецкіх часах. Яны ўваходзілі ў канцы XIX стагоддзя ваенага гарадка, які пачаў узводзіць у канцы XIX стагоддзя. Ён быў месцам дыслакацыі 102 пяхотнага Вяцкага палка Рускай імператарскай арміі. У пачатку Першай сусветнай вайны па-

раздзяленне выступіла на фронт, а ў казармах размясціўся шпіталь. Пазней там дыслакаваліся воеўскія часці кайзераўскай арміі, а з уваходжаннем Гродна ў склад Польшчы і да пачатку Другой сусветнай вайны — 76 пяхотны Літскі полк імя Людовіка Нарбута. Пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі і БССР у казармах размясціліся часці Чырвонай арміі, якія 22 чэрвеня 1941 года занялі абарончы пазіцыі ў ваколішх Гродна. У пасляваенны час гарадок выкарыстоўваўся для воеўскіх часцей Беларускай ваеннай акругі, а да індывідуальна часу там знаходзіўся інтэрнат. Яшчэ дзве былыя казармы знайшлі новае гаспадарства раней. У 2017 годзе за адну базавую велічыню і выкупілі прыватныя кампаніі. Цяпер у адным з будынкаў працэс аднаўлення цэнтру, а другі прыстасаваны пад партыўную залу і офісы.

Даніл ШЫЖКА
Фота аўтара і з інтэр'яру

Белая вынакурня ў Лошыцы і план рэканструкцыі

З Канцэртным аркестрам да новых вяршыняў

10–11 чэрвеня абудзецца XXI Нацыянальны фестваль беларускай песні і паэзіі “Маладзечна-2022”. Адным з заснавальнікаў свята ў 1993-м і пастаянным яго ўдзельнікам цягам усяго гэтага часу з’яўляецца Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі. Наша размова — з новым мастацкім кіраўніком і галоўным дырэктарам калектыву Максімам РАСОХАМ.

— Максім Мікалаевіч, з якім пачувалі мы прыйшлі ў гэты аркестр? Бо ўзначаліць калектыв пазна смерці яго заснавальніка і назвазнага кіраўніка Мікаіла Фінберга — вялікая адказнасць.

— Калі б гэта здарылася раней, адмовіўся б без аніяк ваганняў. Але за апошняе шэсць гадоў я змяніў пяць месцаў працы: галоўны дырэктар Канцэртнага аркестра духовай музыкі “Няміга”, загадчык аддзялення камернага ансамбля ў Дзяржаўнай музычнай школе мастацтваў № 10, дэкан аркестравага факультэта Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, дырэктар Прэзідэнцкага аркестра музыкі, дацэнт Акадэміі музыкі, дзе я адначасова ўзначаліў студэцкі аркестр. Таму на сёння мне ёсць што сказаць, бо набірваўся пэўны мастацкі вопыт, творчы багаж. І калі мне паведалі ў Міністэрства культуры, запрапанавы на гэтую пасаду, што ўсе хціліся да мяёй кандыдатуры, гэта было прыемна. Адакнаўшы ацываю, але разумею, што гэта мая, што гэта тута на сваём месцы.

— Насамрэч усе вапы змяніперамены тычыліся, насколькі я разумею, асноўнага месца працы, куды ва запрашала, і да гэтага пераважкі трэба дадаць і шыкны канцэртаў ў якасці запрошанага дырэктара — у тым жа Гомаелі. У гэтай калектывы, якія ва пачалі арганізавываць літаратурна са стужачнік Беларускаму музыку.

— Так, некаторыя з калектываў існуюць да гэтага часу: духавы квартэт “Riviera”, камерны аркестр “Мінск-класік”. А беларуская музычная спадчына — па-

праўдзе бязмежная. Нават знаўчы вельмаю з тае толькі невідлікую частку. І чым больш я ў гэты паўстаўраю, тым больш адкрываю невідомыя, забытыя старонкі годных самай шырокай папулярызашы.

— З Нацыянальным акадэмічным канцэртным аркестрам Беларусі ва прыват ўжо бачы канцэртаў — што за новы праграмы.

— А самы першы менавіта з гэтым аркестрам запаміны? — Канешне! Ён адбыўся ў Кобрынскім палацы культуры 26 красавіка, акурат праз месяц паёла майго прызначэння. Да гэтага канцэрта мне пашылі фрэнк, я ўпершыню яго аправаў. Выходжу на сцэну, а ў музыкантаў вочы, бы двухвублёвыя манеты, маўляў, што за новы імідж? Яны мяне ў такім адзенні ішчэ ніколі не бачылі.

— Затое вы, што называеца, адразу зрабілі на іх уражанне. А ўвогуле — ці складала было прыстаоуваша? Не вам, бо вы ж не ўпершыню калектывы змяняеце, а ім — да ва.

— У аркестры працуюць лепшыя прафесіяналы, і ў тым вялікая заслуга Фінберга. У іх настолькі ўсё “схоплены” і атчона, што яны могуць іграць без дырэктара, арганізуючыся нао тэмпл і рэпетыцую сетку, адказваючы ўдзярнікам. Памтаеце, Мікаіл Якаўлевіч частком паварочаўся ў залу ші нават аляходзіў убок, каб прадеманстраваць гэты “фокус”. Мне ж хочацца, каб яны граілі па маім руках, бо тады можна дзесяці запавольі, прытрымаць гучанне, а дзесяці — дадаць у музыку больш эмоцый, “кісароду”. Так і прыкмыкам адно да аднаго. Сярод нывідных выступленіяў калектыву — “Апошні знак” у “Мінск-арэні”. І чэрвеня — на ўтанарваным таленавітай моладзі ў Палацы Рэспублікі. Дарчы, сярод адзначаных ёсць і мая вучаніца — 10-гадовая Улада Маркулава, якая не толькі на гэтай грае, а яшчэ і спявае. Крызу рабей, на XXI Сьвяце мастацтваў “Музы Ясвікаў”, у аркестра было адразу чатыры канцэртаў: у ратушы гучала духавая музыка, у замкавай дау — “Музычны царк Развілідаў”, складаны з творамі Маеця, Соф’і — прадстаўнікоў знакамита-

га магнацкага роду, а таксама тых, хто там працаваў: запрошанага з Германіі Яна Давіда Голанда — аўтара опера “Агаты”, чэшскага музыканта і кампазітара Яна Дуска. У касцёле Божая цела гучала праграма “Духовныя вяршыны”. Там быў і Паланэз Агіскага са словамі Вячаслава Шаранава, і мулявінская “Александрына”, і твора Напалеона Орды, Анатолія Багатырова, Ігара Лучанка, Уладзіміра Солтана — побач з сусветнай класікай. А завяршалася свята канцэртама да 35-годдзя аркестра і 75-годдзя Фінберга, ён сам паёлеў складзі гэтую юбілейную праграму. Канцэрт “Памяці маэстра” адбыўся і ў Полацку 27-га мая. Там жа гучала “Прынашэнне Полацку”, дзе быў і Бак, і апрацоўкі еўрапейскай эстрады. Полацк, Нясвіж — знамяналы для беларусаў гарады, сапраўдныя ластэркі нашай культуры: у іх і ў іных па сённяшніх межах “несталічных” рэгіёнах было сабрана ўсё найлепшае, што сёння рэпрэзэнтуюе нашу багату старадуюню спадчыну.

— Ацываю, у размову ўключыўшы не толькі кіраўнік і дырэктар, але і выбітыя выдучы большыя калектывы, якія ўзначалівае імямі пікаваста. А ішчэ — выдатны саліст на гаёй, у чым таксама перакананы наведальнікі гэты жа “Музаў Нясвіжя”. А што ва падрыхтавалі да Нацыянальнага фестываля беларускай песні і паэзіі “Маладзечна-2022”?

— Як заўважы, пачынеца свята двума турамі конкурсу малых выканаўцаў беларускай эстрады песні, што пройдзе ў Канцэртнай зале Палаца культуры. З ранку ўдзельнікі выступяць пад фанэраму-мінусоўку, а ў 14 гадзін — у суправалжэнні аркестра. Гэтую традыцыю заклаў Мікаіл Якаўлевіч, і мы яе прытрымліваемся. Узнагароджаны пераможцаў абудзецца ў час урачыстага адкрыцця фестываля ў Амфітэатры. Праграма, рэжысёрам якога выступала Ніна Асіпава, невыпадкова названа “XXI — адлік новага часу. Пачатак”. Мае і стагоддзе XXI, і фестываль 21-ы па ліку, і канкурсантаў на яго адбараюць акурат 21-га тры чалавекі ад кожнай вобласці і аёбна ад Мінска. І кіраўнік, як бачыце, новы. Упершыню асабістаю канцрта да крышні стане ўдзел у ім не толькі салістаў аркестра, але і прафесіянальнай стужкі “Імпрывізацыя”, адкрыццё выставы “Заўважы з ваі. Мікаіл Фінберг” у кінаатэатры “Радзіма”. Гол гістарычнай памяці наклаў свой адытак і на гадоў жыцця, Ганна Трубышкая, Аляксей Касіч — канкурсанты сёлёгнага “Славянскага базару ў Вібецку”, што пройдзе ў ліпені. Буле і аёбны бок, прысвечаны Мікаілу Фінбергу. Сярод іншых сорпрызаў канцэрта — “Малітва” Эдуарда Ханка. На яе нават сам аўтар забываўся! А музыкантаўца Вольга Брылон знайшла гэтыя ноты — адзін радок мелодыі, Уладзімір Ткачэнка зрабіў аранжы-

Максім Расоха

роўку, і мы выканаем. Шыкавым буле і пачатак канцрта. Аркестр буле выходзіць на сцэну групамі, па чэрзе: спачатку рытм-секцыя са сваім сола, потым дудакі, а ішчэ стрункі, вакалісты і ў канцы, наршыце, я. На наступны дзень у тамтэйшай школе мастацтваў з прэм’ерай выступіць струнны аркестр нашага калектыву. Праграма “Беларуская музычная скарбца: дубоюе нараджэнне” складана да юбілейнаго ўгодкаў з дня нараджэння Генрыха Вагнара, Льва Абеліна, Самуіла Палянскага. І чавёрты наш канцрт у рамках фестываля — “Джазавы каейдаском” у Чынінскім сельскай Доме культуры, прысвечаны 75-годдзю з дня нараджэння Фінберга. Дарчы, да юбілею майстра (на жал, пасмяротна) на фестываль ладзіцца ішчэ некалькі імпрэз: прэзентацыя дакументальнай стужкі “Імпрывізацыя”, адкрыццё выставы “Заўважы з ваі. Мікаіл Фінберг” у кінаатэатры “Радзіма”. Гол гістарычнай памяці наклаў свой адытак і на гадоў жыцця, Ганна Трубышкая, Аляксей Касіч — канкурсанты сёлёгнага “Славянскага базару ў Вібецку”, што пройдзе ў ліпені. Буле і аёбны бок, прысвечаны Мікаілу Фінбергу. Сярод іншых сорпрызаў канцэрта — “Малітва” Эдуарда Ханка. На яе нават сам аўтар забываўся! А музыкантаўца Вольга Брылон знайшла гэтыя ноты — адзін радок мелодыі, Уладзімір Ткачэнка зрабіў аранжы-

роўку, і мы выканаем. Шыкавым буле і пачатак канцрта. Аркестр буле выходзіць на сцэну групамі, па чэрзе: спачатку рытм-секцыя са сваім сола, потым дудакі, а ішчэ стрункі, вакалісты і ў канцы, наршыце, я. На наступны дзень у тамтэйшай школе мастацтваў з прэм’ерай выступіць струнны аркестр нашага калектыву. Праграма “Беларуская музычная скарбца: дубоюе нараджэнне” складана да юбілейнаго ўгодкаў з дня нараджэння Генрыха Вагнара, Льва Абеліна, Самуіла Палянскага. І чавёрты наш канцрт у рамках фестываля — “Джазавы каейдаском” у Чынінскім сельскай Доме культуры, прысвечаны 75-годдзю з дня нараджэння Фінберга. Дарчы, да юбілею майстра (на жал, пасмяротна) на фестываль ладзіцца ішчэ некалькі імпрэз: прэзентацыя дакументальнай стужкі “Імпрывізацыя”, адкрыццё выставы “Заўважы з ваі. Мікаіл Фінберг” у кінаатэатры “Радзіма”. Гол гістарычнай памяці наклаў свой адытак і на гадоў жыцця, Ганна Трубышкая, Аляксей Касіч — канкурсанты сёлёгнага “Славянскага базару ў Вібецку”, што пройдзе ў ліпені. Буле і аёбны бок, прысвечаны Мікаілу Фінбергу. Сярод іншых сорпрызаў канцэрта — “Малітва” Эдуарда Ханка. На яе нават сам аўтар забываўся! А музыкантаўца Вольга Брылон знайшла гэтыя ноты — адзін радок мелодыі, Уладзімір Ткачэнка зрабіў аранжы-

Надзея БУНЦЭВІЧ

Момант здымак “Народнага паэта” ў вёсцы Балачанка. На прэдым плане бачны Якуб Колас

Колас палівае дрэвы ўласнага саду. Кадр з фільма “Народны паэт”. 1952 г.

Здымкі ў Балачанцы. У цэнтры Якуб Колас, злева Канстанцін Дзятка — старэйшы калгасу ў Балачанка

Сёлета краіна рыхтуецца адзначаць 140-годдзе з дня нараджэння Якуба Коласа. З гэтай нагоды шмат цікавых фактаў, абставін жыцця класіка беларускай літаратуры напаяюцца новымі сансамі, а часам успрымаюцца грамадскасцю як раней не вядомыя. Гэтым разам “Культура” вырашыла расказаць пра здымкі фільма “Народны паэт”, які быў зняты да 70-годдзя аўтара чароўнай “Новай зямлі”.

ЖЫВЫ КЛАСІК

Гэтую стужку можна ахарактарызаваць як насычаны інфармацыйны фільм — парадны партрэт, але ж і як фільм, што мае элементы навукова-папулярнай лекцыі.

Стужка ўключала расказ пра жыццё і дзейнасць Якуба Коласа, этапы яго біяграфіі, сувязі з рэвалюцыйным рухам у Беларусі, работу ў першыя пінгогаі саветскай улады, творчасць падчас Вялікай Айчыннай вайны. Зняты роланацэнальнаю беларуска-камо Юрыем Тарчычам, гэты фільм можна разглядаць і як гістарычны помнік сваёй эпохі, і як неацэнную каштоўнасць: першы і адзінны прыжыццёвы кінапартрэт народнага паэта Беларуска Якуба Коласа.

Здымкі ажыццяўляліся па канонах мастацкага фільма з выкарыстаннем дакументальна-мастацкай інсцэніроўкі. Але ж на экране бою сам пісьменнік, жывы Якуб Колас — і з галамі гэты экранны рарытэт набывае ўсё большую значнасць. У фільме паэт палівае дрэвы свайго саду, разбірае пошту, сустрэкаецца з пісьменнікамі і рабочымі трэста “Аўтаграмбуд”, расказвае пра творчыя палы малым аўтарам. А паралельна з гэтым ідзе ўрок у школе, прысвечаны Коласавай “Новай зямлі”, спектакль па аповесці “Дрыгва”, друкуюцца кніжкі Песняра, адбываюцца выстагі яго твораў.

У фільме мы можам пабачыць таксама яшчэ гірбыдны дом, у якім жыў Якуб Колас да сярэдзіны 1952 года, што складалася з драўлянай часткі, а таксама двухпавярховай му-

раванай прыбудовы, дзе на першым паверсе размяшчаліся гаспадарчыя пакоі, а на другім — кабінет і спальня пісьменніка. Каштоўнасць стужкі заключаецца і ў тым, што ў фільме можна ўбачыць працоўны кабінет Канстанціна Мішкевіча, а таксама выявы родных мясцін народнага паэта: краязнаўца Альбін і Смольню. У пачатку і канцы кінастужкі таксама прасунутыя кадры Мінска пачатку 1950-х гадоў, а менавіта — сённяшняга праспекта Незалежнасці.

Праз пару месяцаў Якуб Колас апісае іншыя акалічнасці здымак кінастужкі сабрэоўцы сямі Маргарыце Прозаравай ў лісьце ад 8 верасня 1952 года: “Несколькі раз ездзі ў Балачанку. Ваі рэзы ішоўва там, Сабіраеца пэваст сёводня, но мяня звязваеот киношкі. Они дэлают фільм к томоу семідефестыва. Снімаи мяня и в Коршыневчых з пастельнык, снімаи и в Болочанке с колхознікама и колхозніцама, снімаи и в парторгном заводе, а сёводня хотят снімаить в бібліотеке Лешіна — астр-

Захаваны ў імгненні

Здымкі ў Балачанцы. У цэнтры Якуб Колас, злева Канстанцін Дзятка — старэйшы калгасу ў Балачанка

ЗОРНАЯ КАМАНДА

Стварэнне фільма адбывалася ў час заняпаду сталінскай эпохі, каб здымаць парадна-мемарыяльнае стужкі, часта так зване “малакарэнаі”.

Здымкі ажыццяўляліся па канонах мастацкага фільма з выкарыстаннем дакументальна-мастацкай інсцэніроўкі. Але ж на экране быў сам пісьменнік, жывы Якуб Колас...

ча с чытаеалмаі. Эти и прочие снімаи былі очень частыма і вяртаюи ещэ будут”.

У аповесці-эса Максіма Лукавіна “Колас расказвае пра сябе” ёсць радкі, якія апісваюць адзін з кадраў фільма: “Леб’з прыкметнай сёвжека ў лесе паблізу Балачанкі. Стараы яны разгалінавалася ў два бакі, тоўстыя лавы вычварна выкруцілі, утарывалася нешта падобнае да настольнага канцэртаў ўдзі. У разліне сядзіць Канстанцін Міхайлаевіч, у нагаз у яго кошык, амаль нусты. Ёмскі кадр потым удалося зняць для фільма “Народны паэт”. Сапраўды, такі выдатны ісцэніручны ўрывак можна ўбачыць пры парабавым знамястве з фільмам у другой палове кінаарыаса.

У фільме мы можам пабачыць таксама яшчэ гірбыдны дом, у якім жыў Якуб Колас да сярэдзіны 1952 года, што складалася з драўлянай часткі, а таксама двухпавярховай му-

раванай прыбудовы, дзе на першым паверсе размяшчаліся гаспадарчыя пакоі, а на другім — кабінет і спальня пісьменніка. Каштоўнасць стужкі заключаецца і ў тым, што ў фільме можна ўбачыць працоўны кабінет Канстанціна Мішкевіча, а таксама выявы родных мясцін народнага паэта: краязнаўца Альбін і Смольню. У пачатку і канцы кінастужкі таксама прасунутыя кадры Мінска пачатку 1950-х гадоў, а менавіта — сённяшняга праспекта Незалежнасці.

Доўгі час лічылі, што дакументальнае стужка “Народны паэт” ёсць толькі ў рускамоўным варыянце. Такі варыянт фільма, напрыклад, ёсць у Беларускай дзяржаўным архіве кінафотадонакументаў. Аднак быў і беларускамоўны варыянт стужкі, які захоўваецца ў фондах Дзяржаўнага літар-

атурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа. Адразу пасля выхаду кінастужкі ў 1952 годзе ад кінастуды “Беларусьфільм” Якубу Коласу падаравалі дакументальны фільм на 70-годдзе ў выглядзе скрынкі-футрала з двума бокамаі, у якіх знаходзіліся дзве бабіны са стужкамаі. Кожная бабіна змянячае па 300 метраў стужкі. У сваю чэрту, скрынка-футрала зверху аабягнута шарсцінай ткавінай акасамітаваго колеру, унутры — абсклена плюшом белага колеру, а зверху на ёй знаходзіцца зыткетка з тэкстам “Па 70-годдзе народнаму паэту Беларуска”.

Фільм “Народны паэт” — гукавы чорна-белы, працягласцю 20 хвілін. Аўтарам сцэнарыя быў асабісты скарпатар Якуба Коласа Максім Лукавін, а аўтарам тэксту — Андрэй Макаёнак. Рэжысёрам, як было адзначана вышэй, з’яўляўся Юры Тарчыч, а

аператарам — Уладзімір Акуліч. Акрамя таго музыка, якая гучала ў фільме, была створана вядомым беларускім кампазітарам Анатолем Багатыровым. Такім чынам, на стварэнне кінапартрэта народнага паэта Беларуска Якуба Коласа працавала цэлая зорная каманда.

НЕЗАБЫТЫЯ КАДРЫ

На сёння ў асабістым музеі Якуба Коласа таксама маюцца два дзсяткі фотаздымкаў, якія не толькі алістоўрабуюць разнастайныя кадры самой кінастужкі, аднак і праішоўны моманты здымак фільма. Адзін з такіх называецца шыкавы фотаздымкаў зроблены ў Балачанцы, дзе здымалі паэта ў калгасным поле. На выяве гэтага кадра на прэдым плане ідзе Якуб Колас, глядзячы на жытнёвае поле, левая рука ў кішэні, галава павернута ў левы бок. Побач (справа ад Коласа) стаіць Канстанцін Дзятка — сябра пісьменніка і тагачасны старшыня калгасу. Таксама ў працэсе працы мы бачым рэжысёра Юрыя Тарчыча і аператара Уладзіміра Акуліча. Колас перал намі паўстае ў светлым гарнітуры і цёмным капялюшці. Дарчы, ёсць фотаздымак з больш буйным планам Якуба Коласа і Канстанціна Дзяткі гэтага моманту фільма. Ёсць таксама і некалькі шыкавых фотаздымкаў, якія паказваюць кадры, калі Якуб Колас палівае свой сад і разам са старэйшым сынам Данілам аглядае дрэвы на сваёй сялібе.

Добра, што засталася такое кіно. З жывым класікам. Простым, але неверагодна таленавітым чалавекам.

Аляксандр КРЫЖЭВІЧ, старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

Сум па кнігарні

Было гэта тады, калі амерыканскія дэжынсы каштавалі 200 савецкіх рублёў. А дыск "Deep Purple in Rock" можна было патрымаць у руках, калі сваяк вашага сваяка хадуў матрасам у далёкае плаванне. Словам, адбылася ўсё гэта на мяжы 70-х і 80-х мінулага стагоддзя. У гэты час Уладзімір Караткевіч напісаў раман "Хрыстос прызямліўся ў Гародні" і нарыс "Зямля пад белымі крыламі".

Так, быў я тады недаравална малым. Джоан Лена яшчэ не забіла, а Уладзімір Высоцкі ўжо памёр. Адна з айдой у нашых раённых цэнтрах адкрылася кнігарня.

МАКУЛАТУРЫ НЕ ХАПАЛА

Дэфіцытам было ўсё, кніжкі ў тым ліку. Таму чыталі ўсе. Фарца нажывалася на гэтым неймаверна. Запартрабаны былі і небаспечны самвыдат. Раздрукоўка, да прыкладу, "Ракавыя яск" Булгакава давалася па вялікім знаёмстве і на адну нон. Усе дружка збіралі макулатуру, каб не знаць і атрымаць права на набыванне "Трох мужшчээрэў" ці "Жанчыны ў белым". Макулатура на ўсё не хапала. Але рэзервы для задавальнення кніжнай любові яшчэ заставаліся.

З ЗАПЛЕЧНІКАМ ПА КРАМАХ

Першы рэзерв: сельскія крамы і кнігарні. Я

Жыровічы. Майстар-клас па ганчарстве

ніколі ўжо не разгадаю тайны размеркавання тавараў па гандлёвых пунктах. Але на ўласны вочы назіраў, як у паслявоенныя часы пачаўся пераход з хамутаў і стаячых прадаваўсяў у Булгакаў. Значыць "шарсіціні" сельскую гандлёвую сетку з заплечнікамі, якія ніколі не заставаліся пустымі. Кнігарныя, за татчы і хікарма...

Славідэа кнігарня ў Ветцы. Велючы дні таварнага "выбрасу" тут можна было выпакіць Акуладу, Еўтушэнку, Сіменона, Саймака, невялікія альбомы выяўленчага мастацтва.

ЮНАЦТВА НОВАГА СВЕТА

Другі рэзерв: тагачасныя "тоўстыя" часопісы. У першую чаргу — "Новы мир" і "Юность". Тут друкаваліся такія навінкі, што рукі пачыналі дрыжаць. Напрыклад, я знайшоў стары, за 1962 год, "Новый мир" і прачытаў "Азін дзень Івана Дзянісавіча" Салжанычкіна. А "Юность" за

1968-ы дала магчымасць пазнаёміцца з "Затаваранай бокаратай" Аксёнава, "Асвоеная" кніжніна навінкі абмяркоўваліся на працы, у транспарце, на кухнях і дачах. У рэкламе добрай літаратуры не мела патрабы. Неафіцыйнае прызнанне аперадкае казённых рэцэнзіяў...

Ші ладуно вы трымаці "Новый мир"?

А НА РОДНАЙ МОВЕ?

І трэці рэзерв: бібліятэкі. Нейкім дзіўным чынам прастойна перакладзеная прагрэсіўная замежная фантастыка атабарылася менавіта на бібліятэчных стэлажах. Пра сусветную класіку нічога не кажу, бо яна пастаянна перавадавалася і ў лік дэфіцыту ніколі не трапляла. Нічога не згадаю і пра кніжкі на беларускай мове. Проста не памытаю, каб у трох бібліятэках, дзе я быў запісаны, займаўся 6-якой-ка і рэдактаваў папулярныя дзіцячыя роліды літаратуры. Імяне тады гэта не надта хваля-

Мастак Віктар Данілаў расцясце ў юных твораў Ашмяншчыны

вала. Там больш старанымі маці ўсе праграмы беларускай выданні былі сабраны ў нашай хатняй бібліятэцы.

ПАКУЛ ЖЫВЫЯ "БУКІНІСТЫ"

Люблю разглядаць кніжныя калекцыі маіх равеснікаў-сёброў. Каранчыкі ў шафах амаль аднолькавыя, бо арынольковыя былі крыніцы "даставання". А вострых пастанупленіяў з надыходам паўсодняй кнігавыдавецкай актыўнасці вельмі мала. Маўляў, куды столькі "пылаборнік"? Ды і кошт

Свіслаччына. Пленэр юных мастакоў

кусаецца. Азін я ў нашата асродкі блукаю ка букнінствах, як знайду лесу вандруе па грыбных месцах. І мой кошык з'яўжаўся. А кнігарні ў райцэнтрах амаль энкліда. Нывагдана. Каму? У колішняй знакамітай веткаўскай — шпелер камяна. А ў бліжэйшай мінскай прадаецца жывое піва. Калі ажывуць кнігарні, невядома. Шкада. Але сумаванне не дае ваша пошта. Дзе-дзекта ка бурліага культурнага жыцця навае надзеі. Куды бязея?

СІМФОНІЯ ПУШЧЫ І СВЯТА МАНАСТЫРА

Шша настаўнік Свіслацкай дзіцячай школы мастацтваў Наталя Пучкіна: "20 мая наш калектыў сустрэаў гацей — удзельніцаў двухдзёнаа абласнога адкрытага пленэру юных мастакоў "Сімфонія велічы Беларэжскай пушчы". У конкурсе прынялі ўдзел 39 твораў з Зэльвы, Гродна, Свіслачы, Ліды, Смагоні, Жодзішак, Бераставічы... Пленэр праішоў у Беларэжы, на тэрыторыі сядзібы графа Вінацэты Тышкевіча ў вёсцы Жаркаўскае. Кожны конкурсант выканаў па дзве рабрыцы."

"ПРАФЕСІЯ І Я"

Як учарашняму школьніку-выпускніку зрабыць правільны жыццёвы выбар і па якой дарозе паісці далей? На гэтыя пытанне спрабуе адказаць бібліятэкар Астравенкай раённай бібліятэкі Вольга Занічкова. Супрацоўнікі названай установы завіталі ў сярэднюю школу № 3 і правялі дзень прарафярэнтанцы "Прафесія і я". Працяг тэмы — у лісьцоў з Мураванай Ашмянкі, "Сакрэты прафесій" — так называюць дзень інфармацыі, падрыхтаваны для мясцовых старшакласнікаў. Натура-

льна, ішла гарома і пра бібліятэчную справу.

АШМЯНШЧЫНА АКТЫЎНІЧАЕ

Пятнаццаты раённы конкурс дзіцячай эстраднай творчасці "Вясковы жаваранак" адбыўся ў Жураван. Каля 20 падлеткаў (ад 6 да 16 гадоў) прэзентавалі клубныя ўстановы раёна.

20 мая ў Ашмяншчым цэнтры культуры стартаваў сезон дзіцячых школьна-культурнага жыцця навае надзеі. Куды бязея?

І яшчэ азін мастацкі пленэр, які называўся "Малюем гісторыю разам". Намеснік дырэктара Ашмяншчым дзіцячай школы мастацтваў Таццяна Печкур распадае: "У рамках названана мерапрыемства да дзіцячых сабра Еўрапейскага мастацкага Саюза Віктар Данілаў. Ягоны майстар-клас аказаўся надзвычай карысным".

НЕ АБЫШЛОСЬ БЕЗ ПАПЕРЫ

У цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы імя Аркадзя Гайдара разам з аддзелам традыцыйнага мастацтва і рамёстваў Палаца мастацтваў Бабурыска сабра Беларэжскага саюза майстроў народнай творчасці Любоў Гарбар правяла майстар-клас па вышыванні. Пра гэта напісала загадчык зладана аддзела Бабурыскага Палаца мастацтваў Ірына Папанкова.

Яшчэ азін майстар вышыванкі жыць і працуе на Ашмяншчым. Гэта Святлана Сарпёка, якая назвала сваю выставу ў аддзеле рамёстваў і традыцыйнай культуры Ашмян "Папярэнь мапы".

Сустрэнемся праз тыдзень. Яўген РАПН

Тут у паветры лунае гісторыя...

Нядаўна Полацк адсвяткаваў 1160-гадовы юбілей. Па традыцыйнае ўсіх палачан і шматлікія гацы сабраліся напрыканцы мая разам, каб ад душы павішаваць старажытны і вечна малады горад.

Полацк — самы старажытны горад Беларусі, заснаваны крывічамі ў месцы, дзе зліваюцца рэкі Заходняя Дзвіна і Палата, і ўпершыню згаданы ў 862 годзе. На працягу сваёй існавання Полацк не раз становіўся цэнтральным аб'ектам гістарычных падзей. Так, ён з'яўляўся сталіцай Полацкага княства і адначасова стратэгічна важным пунктам на легендарным шляху "з варугаў і грэкі". У "Слове пра паход Ігараў" палачанам аддасца хвала за мужнасць і мудрасць князя Усяслава Чаралэя. У Сярэднявеччы, у складзе ВКЛ, Полацк быў найбуйнейшым горадам у паўночна-заходняй частцы архітэктурнага раёна, тут нават паветра пахне гісторыяй. На цяперашні час у горадзе пражывае каля 85 тыс. жыхароў. Я ўсім раю абавязкова прыехаць сюды, ахуніцца ў дружалюбную і прыемную атмасферу і палюбавацца на шматлікія славутасці горада. Ён набыўся дзіўнаму і таямнічаму. Распадае дур пра тыя, якія змагла адкрыць для сабе я.

ЗАГАДКАВЫ КАЛЕГІУМ

А вось калі спускацца па лесвіцы ад Сафійскага сабора,

Сафійскі сабор

ужо праз сто метраў можна убачыць сцяну і контфорсы будылога XVIII ст. з'яўжацца калегіуму.

Сафійскі сабор

дэ знаходзіцца азін з карпусоў Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Калегіум быў заснаваны ў 1580 годзе і некалькі стагоддзяў з'яўляўся адным з найбольш развітых на беларускіх землях.

У 1812 годзе яго ператваралі ў Полацкую сасуднюю акадэмію з правамі ўніверсітэта, а ў 1820-м акадэмія стала першай вышэйшай навукальнай установай на тэрыторыі сучаснай Беларусі. Да канца XVIII ст. Полацк заставаўся інтэлектуальным цэнтрам Еўропы. У выніку выкладкі найвышэйшых розуму таго часу, для студэнтаў былі створаны неабходныя ўмовы навучання. Тут дзейнічалі школьныя тэатр. Сярод выпускнікоў былі пісьменнік Ян Баршчэўскі, гісторык і бібліяграф Юзаф Бран, жывапісец Фёдар Талстой, мастак Валенцін

валяк глобус у Беларусі. Экспанзія раскавае аб розных прыездах жыцця і дзейнасці Сімянона Полацкага, а таксама аб яго літаратурнай і выдавецкай дзейнасці. У музейных вітрынах знаходзіцца арыгіналы яго кнігі «Жезл правленія» (1753), «Тэстамента» (1680), «Вечера душэўная» (1683).

Дзяцей і іх бацькоў зацікавіць Дзіцячы музей. Юныя экскурсанты даведваюцца пра гісторыю ўзнікнення многіх рэчаў: напрыклад, самавару, фотаапарату, патэфонна. Ёсць і спецыяльная вітрына для зменных дзіцячых калекцый, тэма якіх — "свет маіх захапленняў". Тут створана прастора, у якой дзіця адукавае сабе камфартна, беспечна і ўпэўнена, а прыёмным боным стане магчымасць дакрануцца да пэўных экспанатаў.

Адным з самых незвычайных у горадзе з'яўжацца Музей традыцыйнага ручнога ткацтва Палацка. Тут распавядуць пра сакрэты вырошчвання і апрацоўкі лёну, гісторыю ткацтва і арнаментальныя асновы вышыванак. А для пар, у якіх намачасца вяслеле, супрацоўнікі музея могуць прывесці аўтэнтычныя весельныя абрад.

Не менш цікавы Прыродна-экалагічны музей, размешчаны ў раёне воданароўнай вежы. Тут распадаеца эвалюцыйнае развіццё флоры і фаўны. Вітавая лесвіца сімвалізуе "дрова жыцця". У музеі змешчаны выявы розных жывёл (у тым ліку знесены ў Чырвоны кнігу). Можна убачыць і тое, наколькі чалавек забурджае планету і як гэта адбіваецца на стане жывёл і раслін. На верхнім ярусе ёсць выхад на аглядавую плошчу, дзе ўсе сцены — шклянныя.

Лічу абавязковым для наведвання і Музей беларускага кнігавядвання, які размешчаны ў адрастаўраваным будынку XVIII ст. былога жыллага корпуса Полацкага Богаўленскага манастыра. У гэтым музеі вы пазнаёміцеся з гісторыяй пісьменства, пісьмовых прылад, кніжнай ілюстрацыі, паліграфіі. А вось увяць працэс стварэння старадрукаванай кнігі дапаможа рэканструкцыя Інтэр'ер друкарні XVI—XVII стст., дзе аднаму працоўнаму-наборчыку і друкар. У 15 залах музея прадстаўлена 2500 экспанатаў, значную частку якіх складалі старадаўнія рукапісныя скуркі і першадрукаваныя выданні.

МУЗЕЙНАЯ СПАДЧЫНА

Музеі на Палаччыне захоўваюць сведчанні мінулых стагоддзяў і адлюстроўваюць культуру нашых асвабітцаў і кантоўнасці горада. Напавянальня Полацкі гісторыка-культурны музей-запавянальня ўключае 12 музеяў, і асобныя іх размяшчаюцца ў будынках, якія з'яўжацца старадаўнімі помнікамі архітэктурны. Ёсць яшчэ тры прыватныя музеі.

Самы стары музей горада — кравязначы — быў адкрыты ў

дэ знаходзіцца азін з карпусоў Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Калегіум быў заснаваны ў 1580 годзе і некалькі стагоддзяў з'яўляўся адным з найбольш развітых на беларускіх землях.

У 1812 годзе яго ператваралі ў Полацкую сасуднюю акадэмію з правамі ўніверсітэта, а ў 1820-м акадэмія стала першай вышэйшай навукальнай установай на тэрыторыі сучаснай Беларусі. Да канца XVIII ст. Полацк заставаўся інтэлектуальным цэнтрам Еўропы. У выніку выкладкі найвышэйшых розуму таго часу, для студэнтаў былі створаны неабходныя ўмовы навучання. Тут дзейнічалі школьныя тэатр. Сярод выпускнікоў былі пісьменнік Ян Баршчэўскі, гісторык і бібліяграф Юзаф Бран, жывапісец Фёдар Талстой, мастак Валенцін

валяк глобус у Беларусі. Экспанзія раскавае аб розных прыездах жыцця і дзейнасці Сімянона Полацкага, а таксама аб яго літаратурнай і выдавецкай дзейнасці. У музейных вітрынах знаходзіцца арыгіналы яго кнігі «Жезл правленія» (1753), «Тэстамента» (1680), «Вечера душэўная» (1683).

Дзяцей і іх бацькоў зацікавіць Дзіцячы музей. Юныя экскурсанты даведваюцца пра гісторыю ўзнікнення многіх рэчаў: напрыклад, самавару, фотаапарату, патэфонна. Ёсць і спецыяльная вітрына для зменных дзіцячых калекцый, тэма якіх — "свет маіх захапленняў". Тут створана прастора, у якой дзіця адукавае сабе камфартна, беспечна і ўпэўнена, а прыёмным боным стане магчымасць дакрануцца да пэўных экспанатаў.

Сафійскі сабор

ужо праз сто метраў можна убачыць сцяну і контфорсы будылога XVIII ст. з'яўжацца калегіуму.

Сафійскі сабор

Помнік Усяславу Чаралэю

дэ знаходзіцца азін з карпусоў Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Калегіум быў заснаваны ў 1580 годзе і некалькі стагоддзяў з'яўляўся адным з найбольш развітых на беларускіх землях.

Сафійскі сабор

ужо праз сто метраў можна убачыць сцяну і контфорсы будылога XVIII ст. з'яўжацца калегіуму.

Сафійскі сабор

валяк глобус у Беларусі. Экспанзія раскавае аб розных прыездах жыцця і дзейнасці Сімянона Полацкага, а таксама аб яго літаратурнай і выдавецкай дзейнасці. У музейных вітрынах знаходзіцца арыгіналы яго кнігі «Жезл правленія» (1753), «Тэстамента» (1680), «Вечера душэўная» (1683).

Дзяцей і іх бацькоў зацікавіць Дзіцячы музей. Юныя экскурсанты даведваюцца пра гісторыю ўзнікнення многіх рэчаў: напрыклад, самавару, фотаапарату, патэфонна. Ёсць і спецыяльная вітрына для зменных дзіцячых калекцый, тэма якіх — "свет маіх захапленняў". Тут створана прастора, у якой дзіця адукавае сабе камфартна, беспечна і ўпэўнена, а прыёмным боным стане магчымасць дакрануцца да пэўных экспанатаў.

Адным з самых незвычайных у горадзе з'яўжацца Музей традыцыйнага ручнога ткацтва Палацка. Тут распавядуць пра сакрэты вырошчвання і апрацоўкі лёну, гісторыю ткацтва і арнаментальныя асновы вышыванак. А для пар, у якіх намачасца вяслеле, супрацоўнікі музея могуць прывесці аўтэнтычныя весельныя абрад.

Не менш цікавы Прыродна-экалагічны музей, размешчаны ў раёне воданароўнай вежы. Тут распадаеца эвалюцыйнае развіццё флоры і фаўны. Вітавая лесвіца сімвалізуе "дрова жыцця". У музеі змешчаны выявы розных жывёл (у тым ліку знесены ў Чырвоны кнігу). Можна убачыць і тое, наколькі чалавек забурджае планету і як гэта адбіваецца на стане жывёл і раслін. На верхнім ярусе ёсць выхад на аглядавую плошчу, дзе ўсе сцены — шклянныя.

КУЛЬТУРНЫ ЦЭНТР ДЛЯ ДЗІЦЬ І ЮНАЦТВА

Увагі заслугоўвае і дзіцячы бібліятэка імя Івана Талстога. Інтэр'ер, у якім знайшоўся месца і цацкам, і сувенірам, і дзіцячым малюнкам, створаны такім чынам, каб наведвальнікам было камфартна. А шматлікія кніжныя выставы запрашаюць ахуніцца ў свет літаратурных алчуркі. Рулівае супрацоўнікі бібліятэкі дапамогуць знайсці неабходную інфармацыю і адкажуць на ўсе пытанні.

Працяг на ст. 12

Заканчэнне. Пачатак на ст. 11

Тут рэалізоўваецца праект “Бібліапазі”, мэтай якога з’яўляецца стварэнне камфортнага асяроддзя для развіцця дашкольнай каў праз чытанне і кнігу. У рамках праекта дзеці знаёмяцца з літаратурнымі творами па аўтарскай праграме бібліятэкара-педагага. Кожны ўдзельнік развівае свае інтэлектуальныя, фізічныя і творчыя здольнасці. Таксама на кожным занятку дзеці майструюць тэматычныя выравы, якія можна будзе забраць з сабой.

СВЯТЫНЯ

Спаса-Еўфрасінеўскі жаночы манастыр — адзін з самых старажытных і найбуйнейшых цэнтраў праваслаўя ў Рэспубліцы Беларусь. Ён заснаваны Еўфрасінай Полашай у 1125 годзе. За сваю амаль тысячгадовую гісторыю манастыр многае пабачыў і перанёс. Ад эпохі Еўфрасіны да сёння захаваўся Спаса-Праабражэнскі сабор, палмуркі храма XII ст., які ўмоўна называюць пахавальны паляшкі спіскава, мочычы Найсвяцейшай.

У канцы XIX — пачатку XX ст. былі пабудаваны Крыжаўзвіжанскі сабор, Еўфрасінеўская царква, манастырскія келлі. У канцы XX ст. адноўлены вобраз Крыжа 1161 года. Каб паклікацца моцнам прападобнай, умацавацца ў веры, атрымаць сучаснае і падтрымку, сюды ў любую пару года спішаюцца паломнікі з розных куткоў краіны і замежжа.

СУЧАСНЫЯ ПОМНІКІ

У цэнтры горада ўсталяваны помнік вялікаму суну Полашай змялі, асветнику, першадрукару **Франціску Скарыну**. У 2007 годзе на скаржынах вуплі Еўфрасіны Полашай і Кастрычніцкай былі ўведзены **Бразавыя помнікі** **полшаку князю Усеваладу Чаралеву**. Гэта адзіны конны помнік у Беларусі, выраблены і ўсталяваны цалкам на спонсарскія грошы.

Помнік Сімяну Полашаму быў ўведзены на праекце Скарыны ў 2003 годзе. Адзіны ў свеце помнік літары “У” таксама ўсталяваны ў 2003 годзе. Унікальны ён ужо там, што літара “У”, маецца толькі ў беларускім алфавіце. І гэта яшчэ далёка не ўсё.

МАСТЫ

Усяго іх пяць у нашым горадзе: два — праз Дзвіну, столькі ж — праз Палату і адзін — праз Бялячанаў. Існуе вясельная традыцыя: каб малядыя былі ішчаслівымі, неабходна аб’ехаць усё гарадзкія масты, не праехаўшы двойч на адным і тым жа.

А воль звычайны мост над Палатою мае незвычайную гісторыю. Яго цяг называюць Чырвоным. Ён атрымаў сваю назву ў памяць кровапралітнага бітвы паміж рускімі і французскімі войскамі, якая адбылася 19—21 кастрычніка 1812 года. У выніку баёў за мост праз Палату драўляны нахілілі стаў літаральна чырвоным ад крыві. У 1975 годзе на месцы драўлянага быў пабудаваны новы, жалезабетонны мост з узаўважэннем ранейшых элементаў афармлення. Сымвалічным з’яўляецца чырвоны колер у агароджы моста. Перад ім устаноўлены памятны знак у памяць загінулых пры вызваленні горада.

КУХНЯ

Асобная гаворка пра мясцовую кухню. Для гэтай горада працуе мясная ўстанова, якая прапануе пакаштаваць найлепшыя нацыянальныя стравы: драўнік, халандкі, кілецік, мачанку, а таксама традыцыйныя напоі — морс з вітамінных лісных ягад, квас і збіжэнне.

Як кажуць мудрыя людзі, век жыць — век вучыцца і ўвесь час адкрывай для себе нешта новае. А каб быць адкрывальнікам, трэба ўмець здзіўляцца, радавацца і любіць зямлю, на якой жывеш. Хай жа вам панашуе адкрыць свае цуды на Полашай зямлі.

Марына НЕМОРВІЧ
Фота з інтэрнэт-рэсурсу

Прафесія — кругласутачная

27 мая ў кінатэатры “Чырвоная зорка” Магілёўскага дзяржаўнага прадрпрэства “Кінавідапраект” адбылася творчая сустрэча акаціра Тэатра-студыі кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” **Дзмітрыя Пусцільніка** з навуцэнцамі сярэдніх школ № 4 і № 33 Магілёва.

Мерапрыемства адбылося ў рамках рэспубліканскай кінаакцыі “Кінаўролікі гісторыі. Ідзі і глядзі!”, прымеркаванай да Года гістарычнай памяці.

Гледачоў цікавіла ўсё, што тычыцца творчай дзейнасці акцёра. Дзмітрый з задавальненнем дзяліўся творчымі скратамі. Расказаў, як ужываецца ў ролю. Паведаміў, што прафесія акцёра — кругласутачная, і патлумачыў розніцу паміж перанажам стаючым і адмоўным.

Згадаў Дзмітрый і некалькі цікавых гісторыяў са

свайго жыцця. Перацінуў мультфільмы, якія агучваў. Нават голас Бабы Ягі ўзнавіў.

У ходзе актыўнага дыялогу школьнікі змаглі даведацца пра тонкасці прафесіі, зразумець, які цяжкі шлях трэба прайсці каб учыцца прыгожую кар’яру на экране.

Кінаўрок завяршыўся праглядам фільмаў вытворчасці “Беларусьфільма”.

Марына ПАДСЫПАНІКАВА
Адзін з удзельнікоў сувязі са СМІ і метадычнай работы Кінавідапраекта
Фота аўтара

Дзмітрый Пусцільнік адказвае на пытанні школьнікаў

Падарожнічаць, каб ведаць

Год гістарычнай памяці можна адзначаць па-рознаму. Я раю падарожнічаць сёлета па Бялячашчыне, наведваючы музеі Вялікай Айчыннай вайны. Музеі — гэта не проста Установы культуры, гэта храмы Усенароднай Памяці. Для нас і пра нас, для сучаснікаў і нашых нашчадкаў...

Прыязджаючы ў любы горад, я перш за ўсё

Фотафакт: “Ура, канікулы!”

Ну а цяпер можна бегчы ў бібліятэкі, клубы і ў “кіношкі”!

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

імкнуся наведаць мясцовыя музеі. Бо яны ўнікальны энцыклапедыі рэгіёна. Асаблівы гонар, патрыятызм адчуваеш у ваенным музеі. І як добра, што залы, пакоі, экспазіцыі, прысвечаны Вялікай Айчыннай, ёсць літаральна ва ўсіх гісторыка-патрыятычных музеях Беларусі. Больш за тое, ваенная экспазіцыя адкрытая ў многіх школах, не можа не радаваць, што там экскурсіі вядоўляць юныя экскурсаводы. У такіх музеях Айчыны жыць

праўда гісторыі. У музеях Беларусі мы бачым бясчынныя рэшткі, знаёмімся з хронікамі гарадоў, пасёлкаў і вёсчак. Тут захоўваюцца ўспаміны салдат, партызанаў і падпольшчыкаў, вязняў лагераў... Перад наведвальнікамі паўстаюць драмы асабістых жыццяў, так і трагедыя ўсяго беларускага народа. І як добра, што кожны рэгіён Беларусі мае сваё асабістае жыццё, які належалі абаронцам крэпасці. Гісторыя першых дзён вайны тут дышае кожным каменем...

Ужо не кажу пра наш славеты Беларускі музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, дзе я пабыў чатыры разы. Будынак складаецца з чатырох асноўных блокаў, якія сімвалізуюць чатыры гады вайны, чатыры франты, якія вызвалілі Беларусь. Галоўны фасад выкананы ў выглядзе пераможнага салдату: за аснову быў узятая запіс салдату 1945 г. Пазічкіх промненуў з неражывою сталі сімвалізаваць Вялікую Перамогу і адначасова нагадваць аб 1100 трагічных днях і начках акупацыі Мінска...

Давайце мы праідем дарогамі героіў. Давайце разам падарожнічаць па ваенным музеех Бялячашчыны са сваімі дзецьмі і ўнукамі. Каб ведаць і помніць.

Надаюць мне пашчасціла пабываць і ў Гомельскім музеі ваеннай славы. Шматлікія экспанаты тут адлюстроўваюць ваенную гісторыю Гомельшчыны. У музеі пастаняна арганізуюцца зменная выставкі, чытаюцца лекцыі з

паказам кінахронікі, вядоўляцца тэатрыяцыйнае актыўнае для моладзі.

Завітай мя з сябрамі і ў Музей бітвы за Днепр. Разам з пляцоўкай баявой тэхнікі на беразе Дняпра ёсць стаў мемарыяльным помнікам удзельнікам Дняпроўскай аперацыі... Мне пашчасціла тройчы наведаць Музей абароны Брэскай крэпасці. У фондах музея захоўваюцца ўнікальныя прадметы з раскопак, асабістыя рэчы, які належалі абаронцам крэпасці. Гісторыя першых дзён вайны тут дышае кожным каменем...

Ужо не кажу пра наш славеты Беларускі музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, дзе я пабыў чатыры разы. Будынак складаецца з чатырох асноўных блокаў, якія сімвалізуюць чатыры гады вайны, чатыры франты, якія вызвалілі Беларусь. Галоўны фасад выкананы ў выглядзе пераможнага салдату: за аснову быў узятая запіс салдату 1945 г. Пазічкіх промненуў з неражывою сталі сімвалізаваць Вялікую Перамогу і адначасова нагадваць аб 1100 трагічных днях і начках акупацыі Мінска...

Давайце мы праідем дарогамі героіў. Давайце разам падарожнічаць па ваенным музеех Бялячашчыны са сваімі дзецьмі і ўнукамі. Каб ведаць і помніць.

Канстанцін КАРНЯЛЮК

Рамонт у кніжніцы скончаны. Але... Як дабрацца да кнігі вяскоўцу?

Год таму газета “Культура” ўзнімала пытанне аб **рэканструкцыі будынка бібліятэкі ў горадзе Беразіно Мінскай вобласці**. Тады мясцовым жыхарам здавалася, што **рамонт зацягнуўся і звыклія сцены, з якімі звязана вялікая гісторыя, яшчэ доўга не ўвойдуць у эксплуатацыю**. Тым не менш **рэканструкцыя бібліятэкі завершана, і цяпер абноўлены будынак адчыніў свае дзверы**.

Аднак пасля доўгачаканага і радаснага пераезду адміністрацыі раёна ўсё яшчэ трэба будзе вырашаць пытанне недастатковага ахопу паслугамі бібліятэкі вяскоўцаў. У шасці самых вялікіх вёсках Бярэзіншчыны працуюць філіялы ўстановы, а вось для жыхароў астатніх населеных пунктаў узяць кнігі становіцца цяжка падзей, хая пра недахоп забуду тут чытанне немагчыма пераацаніць.

АКЦЫЯ АД ДЫРЭКТАРА

— Сапраўды, бібліолюбам у нашым раённым сёння няма, — гаворыць дырэктар Бярэзінскай цэнтральнай раённай бібліятэкі Таццяна Маеўская. — Хая пасля засялення ў абноўлены будынак разлічваецца ў атрымаць. Пра адсутнасць бібліолюбам намагання назіць кнігі з аўтакулубам, далучаючы людзей да ведаў падчас іх канцэртаў і выступоў.

Пакуль што ўсё наша ўвага была накіраваная

Абноўленая Бярэзінская бібліятэка

борд. Да таго ў дастатковай колькасці закуплены сучасныя камп’ютары, прынтары, сканеры, з дапамогай якіх мы таксама аказваем платныя паслугі.

У лік такіх паслуг уваходзіць выдавецкая дзейнасць. Мы выпускаем зборнікі нашых землякоў-літаратараў: Уладзіміра Несцірвічона, Алесі Бячкоўскага, Алены Лучанок. Акрамя таго, друкуем зборнікі аб гісторыі Бярэзіншчыны, памятных датах, вядомых земляках, брашуры на прамывую і сельскагаспадарчую тэматыку.

Сёння пры бібліятэцы таксама працуе заапаграваваны цэнтр прававой інфармацыі, кулы мы штомесяц запрашаем юрыста. Абнаўляюцца фонды, камплектуецца сацыяльна значнай літаратура, якая ў тым ліку дапамагае школьнікам у лабарыя прафесіі. Вядома, закупляючы новую літа-

працы, арыентавацца ў рэспубліканскім і міжнародным парадку дня...

РАШЫЦЬ ПСИХАЛАГІЧНУЮ ЗАДАЧУ

Кіраўнік аддзела бібліятэчнага маркетынгу бярэзінскай бібліятэкі Таццяна Круціцкая дакладна ведае, што прыярытэты наведвальнікаў можна на толькі пра асноўны агульнай мове. Для сацыяльных мерапрыемстваў усім не патрэбна выдзічыцца, бо пазначаныя тэмы, мы закладаем у нашыя распрацоўкі з’яўляюцца асноўнымі.

Сёння пры бібліятэцы таксама працуе заапаграваваны цэнтр прававой інфармацыі, кулы мы штомесяц запрашаем юрыста. Абнаўляюцца фонды, камплектуецца сацыяльна значнай літаратура, якая ў тым ліку дапамагае школьнікам у лабарыя прафесіі. Вядома, закупляючы новую літа-

Наталія Несцірвічона (злева) і Валіяцця Яроўца

Дырэктар Бярэзінскай бібліятэкі Таццяна Маеўская

мы разнастайна пачынаюць разбірацца пра апавелныя ўрыўкі з кніг.

ПЕРАЛОМНЫ МОМЕНТ

Знаёмчыся з Бярэзінскай бібліятэкай, я захачу даведацца, з чаго складаецца дзень бібліятэкара. У абанемне працавала Наталія Несцірвічона і Валіяцця Яроўца. Жанчыны па-вядамалі, што наведванне бібліятэкі залежыць у тым ліку ад перыяду года. Напрыклад, увесну і ўлетку пенсіянераў прыходзіць мала, бо ў разгары дачны сезон. Затое ў час школьных канікул больш прыходзіць дзеці. Звычайна на пачатку працоўнага дня даводзіцца расставіць кнігі на палках, пашываць першыя кнігі. Каб кнігі было лёгка адшукаць, тут вырастаюць асацыяцыя спецыяльнай класіфікацыя, кожная кніга прамаўрававаная і знаходзіцца на сваім месцы, і дасведчаны бібліятэкар ніколі не памыліцца, дзе і што захоўваецца. Таксама дапамагае шукаць літаратуру электронны каталог. Акрамя таго, бібліятэкара можа даводзіцца тэлефанаваць даўжнікам. Але ў такіх невялікіх горадах, як Беразіно, людзі ў асноўным не затрымаваюць у сябе кнігі. Усе дас-

наведвальнікі Таццяна Маеўская, што кнігі бяруць розныя, аднак можна заўважыць пэўную тэндэнцыю. Наступіў пераломны момант. Людзі начыталіся дэтэктываў, жаночых раманаў, гістарычнай, фантастычнай літаратуры, перачалі аўтараў сваёй малодсці. Цяпер наведвальнікі хоць і пазнаёміліся з чымсьці новым, і зарас патрэбныя новыя кнігі таленавітых сучаснікаў. Вось таму се сабралі Валіяцця Яроўца запратаваць сучасных беларускіх пісьмнічак на творчыя вечарыны.

Моладзь сёння чытае папулярную класіку, як гаворыць у бібліятэцы, — пашываць першыя кнігі. Каб кнігі было лёгка адшукаць, тут вырастаюць асацыяцыя спецыяльнай класіфікацыя, кожная кніга прамаўрававаная і знаходзіцца на сваім месцы, і дасведчаны бібліятэкар ніколі не памыліцца, дзе і што захоўваецца. Таксама дапамагае шукаць літаратуру электронны каталог. Акрамя таго, бібліятэкара можа даводзіцца тэлефанаваць даўжнікам. Але ў такіх невялікіх горадах, як Беразіно, людзі ў асноўным не затрымаваюць у сябе кнігі. Усе дас-

У ПЕРАПЫНКАХ ПАМІЖ РЭЙСАМІ

У Наталі Аркадзевыні шыць гэс. У бібліятэцы яна працуе ўжо дзесяць гадоў, хая нарадзілася ў заплінай Варкуце. Яе маці па камсамольскім закляку паехала туды з бярэзінскай вёс-

кі. Там сустрэла бацьку Наталі, шахёра, ролам з расійскай Волатады. Але сувязь са сваякамі ў Беларусі не была страчана, і Наталія, якая з дзяцінства любіла гартаць газеткі і кнігі, наступіла ў Магілёўскі бібліятэчны тэхнікум. Пасля заканчэння вучобы і некаторага часу жыцця ў Сібіры разам з бацькамі з’ехала ў Беларусь, у Беразіно.

У дзень май камандзіроўкі заходзілі ў бібліятэку і наведвальнікі. Кіроўца Аляксей Дзямідовіч кажа, што любіць чытаць разнастайныя раманы, часам і гэзеты, у перапынках паміж рэйсамі. Яму падабаецца прыязная атмасфера, створаная бібліятэкарамі, а таксама тое, што яны заўсёды могуць параіць добрую кнігу. А вось наведвальніца Таццяна Верамейчына любіць чытаць гістарычныя раманы, асабліва пра ўдзел жанчын у гісторыі. З перадычкі гартае ў тым ліку “Культуру”, у якой ёй падабаюцца спецыялізаваныя тэмы і эсклюзіўныя матэрыялы, адлюстраваныя культурнага жыцця ў рэгіёнах і людзей ў гэтай сферы.

Зразумела, што ў Беразіно гардажне атрымалі сучасную адрамантаваную бібліятэку. А як жа быць з вёскамі, чытачамі раёна, для якіх бібліолюб быў сапраўдным выратаваннем? Вяршыша, што новыя кнігі тут з іграм чаша змогуць пачытаць жыхары нават самых маленькіх населеных пунктаў.

Павел САЛАЎЕУ
Мінск — Беразіно — Мінск

Нагодай для гэтай публікацыі сталі адразу тры юбілейныя даты. Сёлета спаўняецца 140 гадоў з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры Янкі Купала (7 ліпеня), 150 гадоў з дня смерці боўшчэ Беларускай нацыянальнай оперы Станіслава Манюшкі (4 чэрвеня) і 100 гадоў, як быў зроблены першы беларускі пераклад лібрэта самай знакамітай оперы Станіслава Манюшкі "Галька".

Купала і Манюшка. Што яднае творцаў?

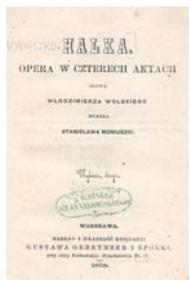
Станіслаў Манюшка, фота 1865 г.

Янка Купала, фота 1925 г.

У ПОШУКАХ ТАЛЕНТА

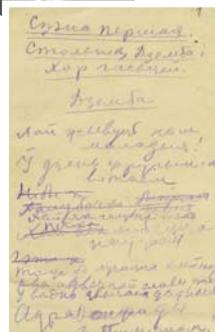
Вясной 1846 года малады віенскі кампазітар Станіслаў Манюшка (1819—1872) вырашае адправіцца ў Варшаву. Амбіцыі Манюшкі патрабавалі паспрабаваць сілы ў оперы. Дзядзька з жонкай з Вільні ў польскую сталіцу, Станіслаў дзядзька з ёй сваімі думкамі наконці антаганізм паміж панскім дваром і тагачаснай вёскай. Кампазітар здаваў высакродны чындзю сваякоў, якія вядлі сваё сямлі ад прыгону заложы да таго, як гэта стала мэйнстрымам. У Варшаве Манюшка пазнаёміўся з літаратарам Уладзімірам Вольскім (1824—1882), прастаўніком г.зв. "Варшаўскай цыганэрні" — супольці дзівакоў, валасцых, з фальшывымі бародамі, у рызі, з кіямі вандроўнікаў, ворагаў салоннага жыцця і прыхільнікаў пражскага народа, збіральных фальшюру і выдаўцоў сваіх часопісаў "Навісляннін" і "Ластаўка". Паэма Вольскага "Галька", якую ў 1845 годзе забараніла цензура, прыняжыла увагу Манюшкі. Праўда, Манюшка вырашыў змяніць галоўнага героя павышч. У оперы ім стаў не шляхціц, але пакрыўджаная і прастаўніцкая простага народу. З неіх прычын варшаўскай прэм'еры ў 1847 годзе не адбылося.

"Галька" (другое выданне, 1858 г.)

Збор творцаў Янкі Купала

Аўтограф перакладу "Галькі" Янкам Купалам (1922 г.)

ны кампазітар Станіслаў Манюшка стаў сусветна вядомым. У 1868 яго оперу ўбачылі ў Празе, у 1869 — у Маскве, у 1873 — у Кіеве. У XX стагоддзі оперу, якая вытрымала тысячу пастановаў, ставілі ў найлепшых оперных тэатрах свету — Нью-Ёрк (1903), Мілан (1905), Сафуга Манюшкі (1921), Вена (1926)... У Берліне, Лондані, а таксама ў Варшаве (Іван Луціўчы, 1882—1942). Пераклад лібрэта оперы быў і завершаны ў 1922 годзе. Аб гэтым "сведчыць паметка на вокладцы зборкі "Шлях жыві" (Вільня, 1923): "Галька", 1922. Падрыхтавана для друку". Праўда, навукарыня яна была толькі ў 1928 годзе ў "Зборы творцаў" (IV т.).

У часы станаўлення Купала як паэта опера проста грывела па ўсім свеце. Карысталася яна поспехам і ў Расійскай імперыі (дэбютаваў у 1918 Фёдар Шаллапін). У 1918-м лібрэта оперы было перакладзена і на ўкраінскую мову. Беларускі жай новай, чатырохактовай версіі "Галькі" не ба-

ДУНІН-МАРЦІНКЕВІЧ, ЧАХОВІЧ, АДВІГІН Ш. І КУПАЛА

Барончы наш гонар, траба сказаць, што на пачатку XX стагоддзя "Гальку" ўсё ж паспрабавалі паставіць у Мінску. І спрычынаў да гэтага пазт Янка Купала (Іван Луціўчы, 1882—1942). Пераклад лібрэта оперы быў і завершаны ў 1922 годзе. Аб гэтым "сведчыць паметка на вокладцы зборкі "Шлях жыві" (Вільня, 1923): "Галька", 1922. Падрыхтавана для друку". Праўда, навукарыня яна была толькі ў 1928 годзе ў "Зборы творцаў" (IV т.).

У часы станаўлення Купала як паэта опера проста грывела па ўсім свеце. Карысталася яна поспехам і ў Расійскай імперыі (дэбютаваў у 1918 Фёдар Шаллапін). У 1918-м лібрэта оперы было перакладзена і на ўкраінскую мову. Беларускі жай новай, чатырохактовай версіі "Галькі" не ба-

чала. А пра двухактовую тым часам ужо і заблыла. Але было гэта, што ведаў, што Манюшка "свой, тэатрыш", што "Галька" — твор беларускі.

Як вядома, з 1895 па 1904 год Луціўчы жылі ў засценку Селішча (блізу Лявільскага), што на Лявільшчыне. У публікацыях, прысвечаных Купала, часам згадваецца, што Селішча яны арандавалі ў "неіх пани Манюшкі". Нам удалося ўстанавіць, што мэйтнгам Аскрышын (блізу Селішча) ў XVIII—XIX стагоддзі валодало род Дуліўцаў. Па ўсёй верагоднасці, згаданы "пані" Эмілія, з'яўлялася дачкай Казіміра і сястрой Канстанціна Дуліўцаў і жонкай аднаго са стрывенчых дзялякоў Станіслава Манюшкі. Суседам Луціўчаў быў Зыгмунт Чаховіч (1831—1907), бібліяфіл, які можа паўпываў на светапогляд Янкі Купала. У 1863 годзе Чаховіч уваходзіў у склад Літоўскага правінцыянага камітэта, у якім быў і сяпвак і настаўнік Ахілес Баналдзі (1831—1907), бібліяфіл, які можа паўпываў на светапогляд Янкі Купала. У 1863 годзе Чаховіч уваходзіў у склад Літоўскага правінцыянага камітэта, у якім быў і сяпвак і настаўнік Ахілес Баналдзі (1831—1907), бібліяфіл, які можа паўпываў на светапогляд Янкі Купала. У 1863 годзе Чаховіч уваходзіў у склад Літоўскага правінцыянага камітэта, у якім быў і сяпвак і настаўнік Ахілес Баналдзі (1831—1907), бібліяфіл, які можа паўпываў на светапогляд Янкі Купала.

У размовах з Лявільчым Купала абмяркоўваў "беларускае пытанне", а таксама творчасць зямляка Алама Мішкевіча, Элізы Ажэскай, Юзафа Краўчускага (чыя творы пазней Купала пераклаў на беларускую мову). Траба згадаць, што сам Лявільчын Ш. быў галаванам супраўнікам Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купала за прадлаўнага Марцінкевіча і Манюшкі на тэатральнай ніве і што Манюшка бы- ваў у Лявільчыне, вядома добра. Купала, безумоўна, чуў пра Манюшку, праскандуўся да яго пашанна, таму і звярнуўся да творчасці вядомага ўсёму свету кампазітара і зем-

Зімер ЮРКЕВІЧ фота аўтара і з фонду музея

ляка. Праўда, гэта толькі мае развагі.

А ВОСЬ, ШТО КАЖУЦЬ ФАКТЫ

Як мы ведаем, пераклад "Галькі" быў скончаны Купалам у 1922 годзе. У гэты час у Мінску ўжо два гады існаваў Беларускі драматычны акадэмічны тэатр. У лістах Вячаслава Селяха (1886—1976), вядомага операнага сьпевака і стваральніка беларускай оперы, у 1924 годзе згадваецца: "В перую голову наменены на белорусском яз. "Князь Игорь" и "Галька" и на русском — "Кармен" и "Борис Годунов". Исторически событие, изложенное в "Слове о полку Игореве", связано с Белорусским краем. Само "Слово" написано на старом белорусском языке. Перевод делает известный поэт Янка Купала" (12.XI); ("Порядок постановок предложен такой — Кн. Игорь, Галька, ..." (25.XI) ("Беларускі прэм'ер", Сяргей Селях, Мінск, 2018).

У 1928 годзе Янка Купала атрымаў васьм такіх водгук ад паэта і крытыка Язэпа Пушчы (1902—1964): "...а так называюць цяжка, напрыклад, гаварыць аб оперы "Галька" Уладзіміра Вольскага, якая адбываецца ў друку яшчэ нідзе не была і якую аўтар знайшоў магчымым, а мабыць, і патрыбным, выдрукаваць у 1928 г. (...) Наогул з'яўна, чым магла зацікавіць гэта шляхецкая опера Купала? Твор сам па сабе маламасташка, — няжючым, што Манюшка напісаў да яго вучыцца? ("Лібрэта оперы Станіслава Манюшкі", Мінск, 2020).

Ші мог Янка Купала падрыхтаваць новы пераклад, адпавядаючы новай версіі? Паўна, мог бы. Чаму ў друку пад той крытыкай была адпраўлена старая версія? Можна, з-за таго, што шанцаў на паставіць гэта аднаго магчымым пакінуць беларускі ўсё і раваловое оперы? Што гэта тычыцца "маламасташкасці" "Галькі", то... і па сёння ідзе яна ў тэатрах з поспехам. Толькі не беларускіх.

Аўтар выказаў паўзку Віктара Скарабату, Святае Немагай і Спарты, дзе прадставленыя вынікі прашы майстроў народнай творчасці з розных рэгіёнаў краіны — узоры ганчарства, ткацтва, роспісу, вышыўкі, карунак і бисерапляцення, пляцення з прыродных матэрыялаў, ніва і многае іншае. На выставе таксама прагучалі песні ў выкананні сямейнага фальклорнага ансамбля "Крона" і Ракаўскага цэнтра народнай творчасці, што ў Валожынскім раёне.

Р.С. Чарговы суботнік з "К" адбыўся 28 мая ў вёсцы Корынь, на мягкім бачышцы Янкі Купала — Дамініка Луціўчына.

Жывыя крыніцы беларускай спадчыны

Традыцыйныя рамёствы і промыслы Беларусі — духоўны і матэрыяльны дабытак многіх пакаленняў беларусаў. Хо і я сёння жакоўвае і развівае такую частку народнай спадчыны?

У выставачным комплексе Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі днём адбылася прэзентацыя кнігі "Жывыя традыцыяны рамёстваў Беларусі". Двухтомнае выданне было падрыхтаванае пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь у межах рэалізацыі дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2021—2025 гады.

Ініцыятарамі і ўкладальнікамі выдання выступілі Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур і абласныя металычныя цэнтры народнай творчасці. У двухтомніку абагульнены каштоўны досвед работы дамоў дзятраў рамёстваў і філіялаў, дамоў народнай творчасці і цэнтраў традыцыйнай народнай культуры, цэнтраў ткацтва і дамоў ганчароў, дзейнасці іх гурткоў і студый, сталых і маладых майстроў.

Дзякуючы дзейнасці цэнтраў і дамоў рамёстваў захаваліся і шматлікія ўзоры традыцыйнага народнага мастацтва, унікальныя калекцыі аўдыя- і відэазапісаў, рукапісаў і фотаматэрыялаў, калекцыі прадметаў народнага побыту і дэкаратывна-прыкладнага мастацтва. У двухтомнае выданне ўвайшлі інфармацыйныя, арганізацыйныя і металычныя матэрыялы, якія з'яўляюцца каштоўным дапаможнікам для ўсіх, хто зацікаўлены развіццём народных рамёстваў у нашай краіне.

Выданне можна разглядаць як творчую справадзку цэнтраў і дамоў рамёстваў, таму яго прэзентацыя адбылася на Глыбоцкай краіна-выставе "Жывыя крыніцы", дзе прадставленыя вынікі прашы майстроў народнай творчасці з розных рэгіёнаў краіны — узоры ганчарства, ткацтва, роспісу, вышыўкі, карунак і бисерапляцення, пляцення з прыродных матэрыялаў, ніва і многае іншае. На выставе таксама прагучалі песні ў выкананні сямейнага фальклорнага ансамбля "Крона" і Ракаўскага цэнтра народнай творчасці, што ў Валожынскім раёне.

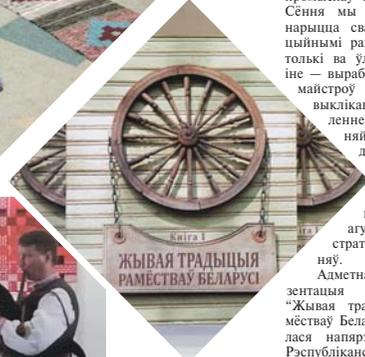
Акрамя таго, супраўніцкі дамоў рамёстваў прадманстравалі ўзоры народных строяў, уласцівыя іх рэгіёнам — ад Маладэчынска да Оршы.

КАРАНІ І КРОНА

Гэты арганізацыйны дамоў і цэнтраў рамёстваў ўзнікла ў 1980-я гады ў супраўніцкай Віцебскага абласнога металычнага

Выстава "Жывыя Крыніцы"

магілёўскага абласнога аддзялення Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, народны майстар Беларусі Наталія Дамінікава распавяла, што на Магілёўшчыне сёння дзейнічаюць ва-сімнаццаць дамоў рамёстваў, якія аб'ядноўваюць дзевяноста васьм майстроў і дваццаць народных майстроў Беларусі. Тут лаўдзіцца пра-

і таму заставаліся невядомымі нават для мясцовага супраўніцкага сфера культуры. Традыцыі былі сцёртыя з народнай памяці бізгалісным часам, а артэфакты — бисерамі войнамі ды разбураннямі, і надзеі на іх аднаўленне, звалася, не было.

Але напярэдні атрымання Беларусі незалежнасці пачало з'яўляцца і паширша ўсёдаміненне, што самастойна наама вылучацца сярод іншых народаў сваёй традыцыйнай культурай, — так пачыналася адраджэнне народнага мастацтва, прамыслаў і рамёстваў. Сёння мы можам ганарыцца сваімі традыцыйнымі рамёствамі не толькі ва ўласнай краіне — вырабы народных майстроў нязменна выклікаюць захапленне ў Заходняй Еўропе, дзе традыцыі народнай культуры таксама закрываюць агульны лёс страт і разбуранняў.

Аднак, што прэзентацыя выдання "Жывыя традыцыяны рамёстваў Беларусі" адбылася напярэдні XII Рэспубліканскага фестывалю кірашчу народных мастацкіх рамёстваў "Вясновае букет", які праішоў 28 мая ў Берлінскай горадзе ў Мінску. Падчас мерапрыемства даліся выставы майстроў народных мастацкіх рамёстваў, дамоў і цэнтраў рамёстваў, студый народнага мастацтва, конкурсы саломы і лозаліцення, ткацтва, вышыўкі, ганчарства, разбе па дрэве, роспісе па шкле, вышыццям, мастацкай апрацоўцы скуры і іншых рамёствах, а таксама канцэрты выступленняў фальклорных калектываў і ансамбляў народнай музыкі. У фестывалі прынялі ўдзел больш за трыццаць тысяч чалавек.

ШЛЯХ ДА АДРАДЖЭННЯ

Старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахота прыгалаў світанак станаўлення сістэмы дамоў і цэнтраў рамёстваў у 1980-я гады, калі многія традыцыйныя рамёствы былі на парозе знікнення — у некаторых рэгіёнах краіны яны былі ўжо, звалася, незавортна страчаныя,

Антон РУДАК

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Новы выставачны корпус на вул. К. Маркса, 24.

- Выставачны праект "Штодзёнаццаці чароўнае імгненне", прымеркаваны да 120-годдзя з дня нараджэння Ядвігі Юсіфаўны Раздзялюўскай. **Да 12 чэрвеня.**
- Выстава "Барыс і Іван Казаковы: постскрытум", прымеркаваная

да 85-годдзя Барыса Іванавіча Казакова. **Да 19 чэрвеня.**- **Выстава школа Барысаўскага крышталёвага заводу** імя Ф.Э. Дзяржынскага. У экспазіцыі — каля 100 твораў з 1950-х да пачатку XXI ст. **Да 19 чэрвеня.**

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 397 01 63 (экскурсійнае бюро)

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Выстава "Уладзімір Садзін. Мастацтва падарожнічае", якая ўключае больш за 50 графічных работ, сувеніры, кнігі, асабістыя рэчы мастака-вандроўніка. **Да 26 чэрвеня.**
- Выстава беларускіх мастакоў

"Ніколі больш!", прысвечаная тэме генцыду беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. **Да 5 ліпеня.**- Выставачны праект "Залаты век беларускага іканапісу. XVII стагоддзе". **Да 26 ліпеня.**

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, д. 2. Тэл.: +375 212 66-90-77 (каса)

- **4 – "Насарог і Жырафа"** (гісторыя незвычайнага сяброўства на 2 дзеі) **Х. Пюнтэра (4+)**. Пачатак у 11.00.
- **9 – "Дыптылы Слонік"** (музычная казка на 2 дзеі) **Г. Уладчынай (4+)**. Пачатак у 18.00.

- **11 – "Церам-церамок"** (музычная казка на 2 дзеі) **С.Я. Маршака (3+)**. Пачатак у 11.00.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: +375 217 020602, 206660, +375 295518051, +375 291903149

Адзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці:
г. Нясвіж, вул. Гейска, 1.

• Выставачны праект "З вытокаў... Да 30 чэрвеня"

Палацавы ансамбль:

- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіял нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Выставачны праект **Максіма Петруля "deKанструкцыя"**. **Да 3 ліпеня.** У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Выстава-атраакцыён па матывах творчасці ветэрана беларускай анімацыі, мастака і рэжысёра Алы Мацюзэўскай **"Час – хуткая рака"** – у рамках мерапрыемстваў па правядзенні Года гістарычнай памяці. **Да 30 чэрвеня.**

• Выставачны праект, прысвечаны Году гістарычнай памяці, **"Пераўтвораныя ў попл."**

Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны". Да 15 студзеня 2023 г. У экспазіцыйным зале першага пусковага комплексу.

Ратуша:
Пастаянныя экспазіцыі:

- "Гарадское самакраванне ў Нясвіжы ў XVIII – 1-й палове XIX стст."
- "Нясвіж у міжваенны час. Людзі падзеі"

- Калекцыя гадзіннікаў XIX–XX стст. "Культура часу". З фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы:

- Экскурсія з элементамі гістарычнай гульні **"Музейныя вандрожкі"**.
- Квэст **"Карта сямі каралеўстваў"**.
- "Дзень нараджэння ў Ратушы". Група ад 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў.

- "Дзень нараджэння з Карамелькай (Лол Пчолкай)". Група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава **"Мелодыя Вялікай Айчыннай вайны". Да 15 чэрвеня.**
- Выставачны праект **"Вызваленне Еўропы" ў рамках Міжнароднага праекта "Тэрыторыя Перамогі"**, які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і замежных краін.
- Виртуальны музейны альбом **"Як нашы дзяды ваявалі"**.
- Інтэрактыўная праграма **"Усе**

вышэй, вышэй і вышэй..." на пляцоўцы ў самалёта Лі-2. Аб героях вайны і лётных подзвігах, а таксама цікавыя факты з гісторыі ваенна-транспартнага самалёта Лі-2. **Кожную суботу і нядзелю з мая па верасень.**- Майстар-класы ў "Музеі для дзяцей" – **пласцілінавы жывяпіс і малюнак у тэхніцы граттаж (серада – нядзеля з 10.00 да 17.00).**

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава **"Белая зброя краін свету"**. 1-ы адсек Паўночнага корпуса Мірскага замка. **Да 19 чэрвеня.**

• Выстава з фондаў Віцебскага абласнога краязнаўчага музея **"Веков связующая нить"**. На выставе будзе прадстаўлена калекцыя дэкарэтыўнай вышыўкі, вязання і пляцення канца XVIII–XIX стст., сабраная першым дырэктарам музея А.Р. Брадоўскім, які быў калекцыянерам і вялікім знаўцам гэтага віду дэкарэтыўна-прыкладнага мастацтва. Месца знаходжання – Слановая зала музея. **Да 10 ліпеня.**

• Фотадакументальная выстава **"Без тэрміна даўнасці"**, прымеркаваная да Года гістарычнай памяці і прысвечаная генацыду беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

- Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
- Экскурсіі з элементамі тэатрызацыі для дзяцей і дарослых.
- Сямейная квэст-экскурсія **"Легенды і паданні Мірскага замка"** (група ад 2 да 5 чалавек).
- Экскурсія для дзвюх **"Інтрыгі Купідона"**.
- Экскурсія **"Падарожжа ў часе"** для дзяцей палоднаша школьнага ўзросту.
- **Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту:** "Святочная страва для князя па старадаўнім рэцэпце"; "Асабіліваці жночага касцюма XVIII ст."; "Арганізацыя воіска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст."; "Печы з каробкавай кафлі XVI – XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1. Тэл.: +375 (17) 243 10 41 (каса), +375 (17) 362 54 93

- **3 – "Папалушка"** (балет у 3-х дзях) **С. Пракоф'ева (6+)**. Дырыжор – Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
- **4 – "Лангата"** (опера ў 2-х дзях) **П. Чайкоўскага (6+)**. Дырыжор – Васіль Юркевіч. Пачатак у 19.00.
- **5 – Канцэрт "У час шумнага балю..." (12+)**. Пачатак у 18.30.
- **7 – "Эфект Пігмаліона"** (балет у 2-х дзях) **Б. Эйфмана (12+)**. **Спектакль Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра балета Барыса Эйфмана.** Пачатак у 19.00.
- **8 – "Эфект Пігмаліона"** (балет у 2-х дзях) **Б. Эйфмана (12+)**. **Спектакль Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра балета Барыса Эйфмана.** Пачатак у 19.00.
- **9 – "Лебядзінае возера"** (балет у 2-х дзях) **П. Чайкоўскага (12+)**. **У парты Адылі – Адылія – Наталія Сомава** (Маскоўскай акадэмічнай

тэатр імя К.С. Станіслаўскага і У.І. Неміровіча-Данчанкі). **У парты Мірфірыды – Дамітры Сабаляўскі** (Маскоўскай акадэмічнай тэатр імя К.С. Станіслаўскага і У.І. Неміровіча-Данчанкі). Дырыжор – Уладзімір Авадок. Пачатак у 18.00.
- **10 – Канцэрт-прысвячэнне Памяці выбітнага кларнетыста і педагога Генадзя Царова (12+)**. Пачатак у 19.30.
- **11 – "Спячая прыгажуня"** (балет-феерія ў 2-х дзях з пралагам і эпілогам) **П. Чайкоўскага (12+)**. **У парты Ауроры – Аксана Скорык** (Марыінскі тэатр). **У парты Феі Базу – Марыя Александрова** (Вялікі тэатр Расіі). **У парты Прынцэсы Фларынды – Рэната Шакірава** (Марыінскі тэатр). **У парты Блакітнай птушкі – Аляксей Цімафееў** (Марыінскі тэатр). Дырыжор – Уладзімір Авадок. Пачатак у 19.00.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Няжрасава, 3. Тэл.: 399-09-78

- Выстава ў рамках **IV Міжнароднага фестывалю дэкарэтыўна-прыкладнага мастацтва "Тэкстыльны букет"**. **Да 26 чэрвеня.**

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: +375 17 365 77 96, +375 17 358 88 78

- **Пастаянная экспазіцыя.**

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: +375 17 507 44 68

- **Пастаянная экспазіцыя.**

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ ў МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл. 8 (0222) 65 07 57, 65 88 00

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Праграма Art-lectorium "Зразумелае мастацтва". **Праводзіцца заўсёды.** Падрабязней на сайце музея (artmuseum.by) альбо па тэлефоне: 8 (0222) 65 02 03, 65 88 00.

Аб'ява

Заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь Прэзідэнцкага аркестра Рэспублікі Беларусь

абвясчае конкурс на замяшчэнне вакантных пасадаў:

- арыст эстрадна-сімфанічнага аркестра – кларнет – 1 чал.;
- арыст эстрадна-сімфанічнага аркестра – фагот – 1 чал.;
- арыст эстрадна-сімфанічнага аркестра – саксафон – 1 чал.;
- арыст эстрадна-сімфанічнага аркестра – ударныя інструменты – 1 чал.;
- арыст эстрадна-сімфанічнага аркестра – скрыпка – 1 чал.;
- арыст эстрадна-сімфанічнага аркестра – кантрабас – 1 чал. на 0,5 стаўкі.

У конкурсе могуць прыняць удзел музыканты з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, якія валодаюць неабходнымі навыкамі і практыкай ігры ў аркестравым калектыве.

Тыя, хто хоча прыняць удзел у конкурсе, прадастаўляюць пісьмовую заяву ў адміністрацыю Прэзідэнцкага аркестра Рэспублікі Беларусь.

- Да заявы прыкладаюцца:
1. асабісты лістак па ўліку кадраў;
 2. аўтабіяграфія;
 3. копія дыплама аб вышэйшай адукацыі або сярэдняй спецыяльнай адукацыі;
 4. копія пашпарта;
 5. копія працоўнай кніжкі;
 6. фатаграфія для дакументаў 3*4;
 7. праграма выступлення да 15 хвілін: буйная форма і п'еса.

Конкурсная камісія мае права прапанаваць удзельнікам праслухоўвання нотны матэрыял для чытання з аркуша.

Удзельнікі конкурсу падаюць вышэйназваныя дакументы з пазнакай "На конкурс у адміністрацыю Прэзідэнцкага аркестра Рэспублікі Беларусь" да 01.07.2022.

Дадатковая інфармацыя па тэлефоне: **229 90 08, 229 90 04.**

Яшчэ больш варыянтаў культурнага адпачынку можна знайсці ў нашым тэлеграм-канале **@kultinfа**

КУЛЬТУРА

ШТОТДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)
Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч.
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмны: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чаввёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч;
Адказны сакратар — Галіна МАЛІНОВСКАЯ;
аглядальнік рэдакцыі: Надзея БУНЦВІЧ, Антон РУДАК;
Павел САЛАВУЎ, Ілья СВІРЫН, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ, Даніл ШЭЙКА, Эміцер ЮРКЕВІЧ;
мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД.

Сайт: www.kimpress.by.
E-mail: kultura.bel@yandex.by.
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чаввёрты паверх.
Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23.
Тэлефон-факс: (017) 334 57 41.
Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Аутары допісаў паведальніцтва прозвішча, поўнаю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі

(нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпорт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэдакцыйна і не вяртаюцца. Меркаваны аўтар могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. © "Культура", 2022.

Наклад 3037.
Індэксы 63875, 638752.
Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпісану ў друку 03.06.2022 у 18:00. Замова №1113.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.